

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 117 (7285)

Bakı özündən danışır...

8

Xankəndi: beynəlxalq əməkdaşlıq və regional dialoq məkanı

2

Azərbaycan beynəlxalq dialoqun yüksək səviyyədə təşkilini dünyaya bir daha nümayiş etdirdi. İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) 17-ci Zirvə görüşünün işğaldan azad edilmiş Xankəndidə keçirilməsi Prezident İlham Əliyevin diplomatik kursunun növbəti təzahürü və ölkəmizin qüdrətinin göstəricisidir.

Paşinyana əzələ nümayişi və...

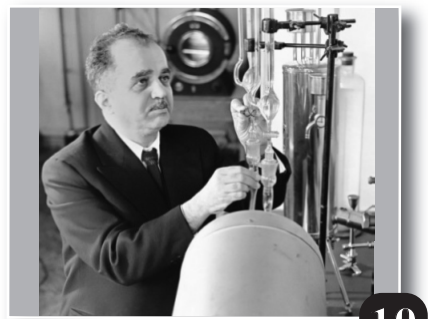
8

Canavar görünüşlü
dost: Labubu

9

Dünya elminə töhfələr
verən böyük alim

10

Atmosfera
insan "töhfəsi": metan qazı

12

Kimlər
qan
verə
bilməz?

12

Telefon
manyaklığı PİK
HƏDDƏ - oğul
ana qatili
oldu...

5

Qloballaşan dünyada dövlətlər arasında münasibətlərin yaranması, əməkdaşlığın möhkəmlənməsi, dünya birliyinin inkişafı sahəsində məqsədlərə birgə nail olması əsas məsələlərdən biri olaraq diqqətdədir. Dünyanın bir çox ölkələri ilə yanaşı, Azərbaycanla Pakistan arasında əlaqələr də yüksələn bir xətlə inkişafdadır. Hər iki ölkə həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli platformalarda bir-birinə daim dəstək göstərir və əlaqələr bütün sahələrdə sürətlə inkişaf edir. Prezident İlham Əliyev Pakistanla əlaqələrin inkişafına xüsusi önəm verir və ölkənin ali siyasi rəhbərliyi ilə qarşılıqlı inam və etimada əsaslanan yüksək səviyyəli münasibətlər saxlayır.

Bu da ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişaf dinamikasına mühüm töhfə verir və müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın genişlənməsində xüsusi rol oynayır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iyulun 7-də Pakistan Milli Assambleyasının sədri Sərdar Ayaz Sadiqin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etməsi əlaqələrimizin yüksələn xətlə inkişafına əsaslanır. Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında siyasi əlaqələrin mükəmməl səviyyədə olduğunu vurğulayaraq, ikitərəfli münasibətlərimizin qardaşlığa, qarşılıqlı dəstək və həmrəyliyə əsaslandığını bildirib.

Pakistan və Azərbaycan arasındakı yaxın və səmimi əlaqələr mədəni irs, global və regional məsələlərlə bağlı sərgilədikləri birgə münasibət və beynəlxalq forumlarda əməkdaşlıqla xarakterizə olunur. Hər iki ölkə bir-birinə sıx dostluq əlaqələri ilə bağlıdır. "Biz ölkələrimizin suverenliyi və ərazi bütövlüyü məsələsində bir-birimizə qarşılıqlı surətdə dəstək veririk, beynəlxalq təsisatlarda fəal əməkdaşlıq edirik və iştirak etdiyimiz bütün beynəlxalq təşkilatlarda daim bir-birimizi dəstəkləyirik", - deyərək Prezident çıxışlarının birində bildirmişdir.

İKİTƏRƏFLİ GÜNDƏLİKLƏ BAĞLI GENİŞ MÜZAKİRƏLƏR

Pakistan həmişə Azərbaycanın yanında və Azərbaycanla qardaş və dost ölkədir və bu münasibət qarşılıqlıdır. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüz və təxribatları, günahsız insanlara qarşı hücumları Pakistan xalqı, dövləti tərəfindən daim pislənilməmişdir. Azərbaycan-Pakistan dostluğu əbədidir və sarsılmazdır. 2020-ci ilin 27 sentyabr tarixində ölkəmizdə Vətən müharibəsi başlayanda Pakistan xalqı Azərbaycana dəstək nümayiş etdirdi və bizim yanımda olduqlarını nümayiş etdirdilər. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünə, terrorçuluğuna, mülki insanlara qarşı hücumlarına Pakistan da hər zaman mövqeyini bildirdi. Azərbaycana dəstək nümayiş etdirərək yanımda oldu. Bu dəstək xalqımız tərəfindən çox böyük rəğbət və sevgi ilə qarşılandı, şəhər və kəndlərimizdə Azərbaycan bayrağı ilə yanaşı, Türkiyə və Pakistan bayraqları da dalğalandırılır.

Görüş zamanı Prezident İlham Əliyev bir neçə gün əvvəl Xankəndidə Pakistanın Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şerifin iqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 17-ci Zirvə görüşündə iştirakını və onunla görüşünü məmnunluqla xatırlayıb. Həmin görüşdə ikitərəfli gündəliyimizlə bağlı bir daha geniş müzakirələrin aparıldığını bildirib. Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, bu, Pakistanın Baş nazirinin işğaldan azad edilmiş torpaqlarımıza ilk səfəri deyildi. Bu xüsusda, Prezident İlham Əliyev

Azərbaycan-Pakistan: global və regional əməkdaşlıq

Prezident İlham Əliyev: "İkitərəfli münasibətlərimiz qardaşlığa, qarşılıqlı dəstək və həmrəyliyə əsaslanır"

Məhəmməd Şahbaz Şerifin bu ilin mayında Laçına səfərini və Azərbaycanın Müstəqillik Günü ilə bağlı keçirilən tədbirdə iştirakını qeyd edib.

Söhbət zamanı ölkələrimiz arasında beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq məmnunluqla qeyd olunub, regional məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Dövlətimizin başçısı Pakistan Milli Assambleyasının sədri Sərdar Ayaz Sadiqin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbulu zamanı Azərbaycanın və Pakistanın siyasət, iqtisadiyyat, sərmayələr sahələrində uğurlu qarşılıqlı fəaliyyətinə toxunaraq əlaqələrimizin genişləndirilməsində parlamentlərarası əməkdaşlığın rolunu qeyd edib, beynəlxalq parlamentlərarası təsisatlarda ölkələrimizin parlament nümayəndə heyətlərinin bir-birini dəstəkləməsinə məmnunluqla vurğulayıb.

Azərbaycan Prezidenti qardaş Pakistandan nümayəndə heyətinin ölkəmizə səfərinin səmərəli olacağına ümidvarlığını ifadə edib. Sərdar Ayaz Sadiq rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinə həm iqtidar, həm də müxalifətdən olan parlament üzvlərinin daxil olduğunu bildirərək vurğulayıb ki, bu, Pakistan Milli Assambleyasında Azərbaycana münasibətdə vahid və həmrəy mövqenin göstəricisidir.

Öz növbəsində dövlətlərimiz arasında parlamentlərarası əlaqələrin əhəmiyyətinə toxunan Pakistan Milli Assambleyasının sədri ölkələrimizin həm çətin, həm də xoş günlərdə həmişə həmrəylik nümayiş etdiklərini vurğulayıb. Qonaq Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə yüksək səviyyədə aparılan genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işlərini xüsusi qeyd edib. Söhbət zamanı Azərbaycanla Pakistan arasında iqtisadiyyat, ticarət, enerji, sənaye, investisiyalar, nəqliyyat, turizm və digər sahələrdə əməkdaşlığın perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

STRATEJİ TƏRƏFƏDƏŞLİK

Azərbaycanla Pakistan arasında hərbi sahədə də əməkdaşlıq strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlib və daim inkişaf etməkdədir. İki ölkə arasında müxtəlif səviyyələrdə müdafiə sahəsində anlaşmalar imzalanıb, birgə hərbi təlimlər təşkil edilib və müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıq genişləndirilib. Pakistanın güclü hərbi sənaye potensialı, xüsusilə aviasiya və müdafiə texnologiyaları sahəsindəki təcrübəsi Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Azərbaycanın qardaş ölkə ilə əməkdaşlığında hərbi siyasi amil də hər zaman mühüm rol oynayır. Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası ilə Pakistan İslam Respublikası arasında 2002-ci ildə imzalanmış müdafiə və hərbi sahədə əməkdaşlıq haqqında sazişdə hər iki ölkənin hərbi-siyasi sahədə tərəfdaşlığının prioritet istiqamətləri əks olunub.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələri ilə Pakistan Ordusu arasında da sıx əlaqələr mövcuddur. Hərbi-texniki sahədə qarşılıqlı dəstək, təcrübə mübadiləsi və kadr hazırlığı bu əməkdaşlığın əsas istiqamətlərindəndir. Azərbaycan Ordusunun zabitləri Pakistanın nüfuzlu hərbi akademiyalarında təhsil almaq və peşəkar biliklərini artırmaq imkanı əldə edirlər.

Son illərdə Pakistanın istehsal etdiyi müasir döyüş texnikaları, xüsusilə aviasiya sahəsindəki yeniliklər Azərbaycanın diqqət mərkəzində olub. Bu əməkdaşlığın ən son və mühüm nailiyyətlərindən biri Azərbaycanın JF-17C çoxməqsədli döyüş təyyarələrini əldə etməsidir.

Bu sahədə əməkdaşlıq Azərbaycanın hərbi potensialını artırmaqla yanaşı, regional və beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminə daha güclü mövqeyə sahib olmasına da şərait yaradır. Əminliklə söyləmək olar ki, ölkələrimiz arasında hərbi sahədə strateji əməkdaşlıq gələcəkdə daha da genişlənəcək və yeni texnologiyalar, ortaq layihələr və təcrübə mübadiləsi bu tərəfdaşlığı daha da möhkəmlənəcək.

Pakistan dövləti Azərbaycanın ədalətli mövqeyini bütün səviyyələrdə, o cümlədən beynəlxalq təşkilatlarda dəstəkləyib, ölkəmizə maddi və mənəvi dəstək olub. Təbii ki, bu münasibət dövlətlərimiz arasında əlaqələrin inkişafından, dostluq və səmimi qardaşlıq münasibətlərindən qaynaqlanır. Dövlətlərarası münasibətlərin qısa tarixi dövrünə nəzər salsaq görərik ki, Pakistan Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan, onunla diplomatik əlaqələr yaradan və Azərbaycanda səfirliyini açan ilk müsəlman dövlətlərindən biridir.

SİVİLİZASIYALARARASI DİALOQA TÖHFƏ

Millət və dövlət maraqları baxımından, müstəsna əhəmiyyətə malik bir sıra layihələr uğurla gerçəkləşdirərək cəmiyyətdə mərhəmət və xeyirxahlığın ali ünvanına çevrilmiş Heydər Əliyev Fondunun qarşıya qoyduğu hər bir xoş məram, ilk növbədə, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ali ideallarını özündə ehtiva edir. Firavanlığı yaratmaq, həyat tərzində sağlam mühiti formalaşdırmaq, insanların fiziki sağlamlığına diqqət yetirmək, sülhün, əmin-amanlığın çarçısına çevrilmək və s. fondun məqsədi olaraq, özünü bürüzə verir. İctimai, məsənətlilik və xeyriyyəçilik əməlləri, xalqlar arasında dostluğun möhkəmlənməsi, sivilizasiyalararası dialoq daxil olmaqla, müxtəlif sahələrdə genişmiqyaslı və fədakar fəaliyyət, qayğıya ehtiyacı olan uşaqlara, təhsilə diqqət və s. Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Azərbaycanın Birinci Xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın humanizm prinsiplərindən yaranır. Azərbaycanın Birinci Xanımı sivilizasiyalararası dialoqa töhfə verməklə yanaşı, məktəblərin tikintisinə, dini məbədlərin bərpasına da köməklik göstərir. Azərbaycan və Pakistan arasında dostluq münasibətlərinin daha da genişlənməsinə töhfəsini verir. Pakistanda talassemiya və hemofiliyadan əziyyət çəkən xəstələr üçün Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə xeyriyyə aksiyasının keçirilməsi də məhz xeyriyyəçilik əməllərinin göstəricisidir. Aksiya çərçivəsində İslamabad şəhərində yerləşən Sundas lassemiya Mərkəzinə Fondun dəstəyi ilə alınmış qan kisələri və tibbi ləvazimatlar, ərzaq paketləri və hədiyyələr təqdim edilib. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə zəlzələdən ən çox dağılan bölgələrdən olan Müzəffərabadın Rara bölgəsində 500 şagirdlik qızlar məktəbi tikilib. Xatırladaq ki, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Pakistanda silsilə humanitar yardımlar proqramı çərçivəsində "Edhi Home" kimsəsizlər evində sığınacaq tapan uşaqlara tibbi baxış və Hepatit B virusuna qarşı peyvəndləşdirmə aparılmış, Peşəvər şəhərində "Akbar Care" serebral iflic institutunda imkansızlar üçün pulsuz müayinə təşkil edilmişdir. Eyni zamanda, Xayber Paxtunxva əyalətinin Laki Marvat şəhərinin qadın və uşaq xəstəxanasında açıq ürək əməliyyatları aparılmış, Hamza Fondu (Peşəvər) üçün müasir qanqöcürmə avadanlığı, laboratoriya ilə təchiz edilmiş təcili tibbi yardım maşını və iki min qanqöcürmə paketi alınmış, Xayber Göz Fondunun yeni binasının tikintisi üçün maddi yardım göstərilib. Pakistan rəhbərliyi tərəfindən Azərbaycanın Birinci Xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevaya Pakistanın ali dövlət mükafatı – "Hilal-e-Pakistan" ordeninin təqdim edilməsi də təsadüfi deyildi. Həyata keçirilən xeyirxah işlər Ulu Öndər Heydər Əliyev ideyalarına sədaqət, həbələ, bu gün Vətən, xalq naminə aparılan məqsədyönlü siyasətə dəstək vermək istəyinin əməli təzahürü olmaqla yanaşı, həm də Fondun cəmiyyətdə və xaricdə artan nüfuzunun ifadəsidir. Fondun Pakistanda həyata keçirdiyi layihələr Azərbaycan və Pakistan xalqlarının dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin inkişafına öz töhfəsini verir.

Beləliklə, əminliklə deyərək bilərik ki, bu gün Azərbaycan-Pakistan münasibətləri hər iki ölkənin dövlət rəhbərlərinin səyləri nəticəsində özünün ən yüksək inkişaf dövrünü yaşayır. Azərbaycanın Vətən müharibəsində Qələbəsi və antiterror tədbirləri nəticəsində öz suverenliyini tam bərpa etməsi ilə Cənubi Qafqazda yaranan yeni reallıqlar və əməkdaşlıq imkanları ikitərəfli və çoxtərəfli əlaqələrin dərinləşməsi istiqamətində yeni perspektivlər açır. Şübhəsiz ki, ölkələrimiz arasındakı ikitərəfli münasibətlər əlaqələrin inkişafına yeni məzmun və keyfiyyət gətirərək, qarşılıqlı əməkdaşlığın daha geniş sahələrini əhatə edir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Paşinyana əzələ nümayişi və...

Ermənistan öz Konstitusiyasının 30-cu ildönümünü Türkiyə və Azərbaycanla çətin danışıqlar, eləcə də daxili siyasi böhranın növbəti mərhələsi fonunda qeyd edib. Biabırçı milyarder Samvel Karapetyanın tərəfdarları onun azadlığa buraxılmasını və baş nazir Nikol Paşinyanın devrilməsini tələb edərkən, hökumət başçısı Bakı və Ankaranı sakitləşdirmək üçün əsas qanunun yenidən yazılmasını tələb edir.

Baş nazir Nikol Paşinyan növbəti dəfə respublika Konstitusiyasının dəyişdirilməsini çağırıb. O, çıxışını ölkənin Əsas Qanununun 30 illiyinə təsadüf edib. "Mənim anlayışıma görə, Konstitusiya ölkə daxilində vətəndaşlar arasında onların münasibətləri ilə bağlı razılaşmadır: vətəndaş-vətəndaş, vətəndaş-icma, icma-hökumət və ümumiyyətlə, ölkədə qanun və qayda-qanunla bağlı razılaşma. Ermənistanı ümumxalq səsver-

preambulasını dəyişdirməyi və ATƏT-in Minsk Qrupunu ləğv etməyi tələb edir.

Xatırladaq ki, Ermənistan Konstitusiyası iki dəfə referendum yolu ilə dəyişdirilib. 2005-ci ildə xaricdə yaşayan ermənilərə ilk pasportlarından imtina etmədən Ermənistan vətəndaşlığı almağa icazə verilib. Bundan əlavə, İrəvan meri vəzifəsi seçkili oldu və prezident əksər cinayətləri törətmək ittihamlarından toxunulmazlıqla qorundu. 2015-ci

Paşinyan və onun hökumətinin Ermənistanda gələcəyi yoxdur və erməni xalqının gələcəyi ilə əlaqələndirilməməlidir. Mən heç kimin bizim üçün inkişaf etdirməyəcəyi və müdafiə etməyəcəyi ölkəmiz və doğma torpaqlarımız naminə mübarizə yolu ilə getməyə hazıram. Prinsipcə yeni qüvvə ətrafında birləşməyin, vahid yumruq olmaq vaxtıdır", - Karapetyanın vəkili öz mesajını oxuyub. Öz növbəsində milyarderin qardaşı oğlu Narek Karapetyan uzun bir yolun başlanğıcında olduqlarını bildirib.

"Ermənistanda istənilən etirazın potensialı var, çünki ölkə sakinlərinin əksəriyyəti hökumətdən narazıdır. Üstəlik, zaman keçdikcə bu cür fikirlər daha çox yayılır. Eyni zamanda, Karapetyanın azadlığa çıxması üçün yeganə şansı ölkədə hakimiyyət dəyişikliyinə nail olmaqdır. Onun tərəfdarları ilk mitinqini yaxşı keçiriblər. Təbii ki, gələn ilin əvvəlindən daha az adam çıxacaq, amma çox güman ki, gələn il parlament seçkilərinə hazırlaşacaq. Seçkilərin müntəzəm və ya erkən olmasının fərqi yoxdur", - deyə politoloq Tigran Köçeryan bildirib. "Bu, təkə Karapetyanla bağlı deyil. Bu, hamımıza aiddir".

İrəvanın mərkəzində həbsdə olan "Taşir" Şirkətlər Qrupunun rəhbəri Samvel Karapetyana dəstək yürüdü keçirilib. Onun müdafiəsi və ailəsinin təşkil etdiyi aksiyaya bir neçə min insan qatılıb. Onların bir çoxu təkə iş adamına qarşı açılmış cinayət işi ilə deyil, həm də Ermənistan hakimiyyətinin ümumi siyasi kursu ilə razılaşmadıqlarını bildirmək qərarına gəliblər.

Mərkəzi Respublika meydanının yaxınlığında yerləşən parkdan Samvel Karapetyanın həbsini keçirdiyi Ermənistan Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin istintaq təcridxanasına doğru yürüş yerli vaxtla saat 18:00-a planlaşdırılıb. Saat 16:30-da aksiyanın əsas şüarı olan "Merdzevov" (ermənicə: "Öz yolu ilə") yazılmış kepka və köynəkləri götürə bilmiş onlarla insan artıq orada idi. "Öz yolu ilə" — Samvel Karapetyan hakimiyyətdəki "kiçik qrup" vəziyyəti həll etməsə, hakimiyyətlə Erməni Apostol Kilsəsi (AAK) arasında münaqişəni belə həll edəcəyinə söz verib. Bu açıqlamadan az sonra iş adamı hakimiyyətin ələ keçirilməsinə açıq çağırışlarda ittiham olunaraq həbs edilib. Onun tərəfdarları əmindirlər ki, bu cinayət işinin başlanmasına məhz onun din xadimlərinin müdafiəsi çıxışı səbəb olub.

Samvel Karapetyan rus və erməni sahibkardır. 1997-ci ildə o, "KalugaGlavSnab" şirkətini alıb, onun əsasında 1999-cu ildə "Taşir" tikinti-sənaye Şirkətlər Qrupunu yaradıb. Forbes-in məlumatına görə, Karapetyan 3,2 milyard dollar sərvəti ilə rusiyalı milyarderlərin reytingində 44-cü yerdədir. Daşınmaz əmlak, enerji, bank və ictimai işə sektorlarında 200-dən çox şirkət "Taşir" brendi altında fəaliyyət göstərir (Qrupun baş ofisi Moskvada yerləşir). Samvel Karapetyanın eyniadlı "Taşir" xeyriyyə fondu erməni kilsə-

lərinin yenidən qurulması, idmanın inkişafı, səhiyyə, sosial layihələr həyata keçirir. Fond, xüsusilə, Qarabağdan köçərmənilərə maddi yardım göstərir, onları mənzillə təmin edir.

Samvel Karapetyanın oğlu Sarkis, "Taşir" şirkətlər qrupunun vitse-prezidenti Narek Karapetyan və Erməni Apostol Kilsəsinin Rusiya və Yeni Naxçıvan Yeparxiyasının rəhbəri arxiyepiskopu Yezras (bütün ermənilərin katolikosu II Qareginin qardaşı) aksiyada çıxış ediblər. Hamısı yekdilliklə bir neçə dəfə vurğulayıblar: Samvel Karapetyan Ermənistanı çox kömək edib, indi də ölkə vətəndaşları ona kömək etməlidir. Bu zaman ekranda bir saat ərzində iş adamının həbsi, ona dəstək verən kortəbii etirazların görüntüləri, eləcə də Ermənistanın iqtisadiyyatına, kilsəsinə, infrastrukturuna verdiyi töhfələrdən bəhs edən videoçarx nümayiş etdirilib.

Yürüşdə iştirak edənlər deyiblər ki, Samvel Karapetyanın azadlığa buraxılmasını tələb etməyə gəliblər. Ancaq bir az düşündükdən sonra əlavə ediblər: bu, onları küçələrə çıxmağa vadar edən bütün hadisələr silsiləsinin yalnız bir hissəsidir. "Bu, təkə Karapetyanla bağlı deyil. Bu, hamımızdan gedir", - ailəsi ilə birlikdə yürüşə gələn otuz yaşlı qadın deyib.

Rusiyadan bu yaxınlarda gəlmiş üç kişi də yürüşün sonuna yaxınlaşarkən bu hadisələrin daha geniş kontekstindən danışmağa başladılar. "Biz hökumətin tutduğu kursu bəyənmirik. Bu, iqtisadiyyata, biznesə, diaspora zərərdir. Bu, ermənilərin sadəcə olaraq vahid millət kimi mövcudluğunu itirməsinə gətirib çıxara bilər", - onlardan biri deyib. Yürüş iştirakçıları Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin binasına çatanda sükut pozulub — yenidən Samvel Karapetyanı dəstəkləyən şüarlar səslənməyə başlayıb. İyunun 18-dən iş adamının saxlandığı istintaq təcridxanasında üzbuəz polis əməkdaşları növbəyə düzülərək keçidin qarşısını kəsiblər. "Gəlin Paşinyana zəng edək, ona deyirik ki, onun əmrini dəqiq yerinə yetirmisiniz", — yaşlı kişi təhlükəsizlik qüvvələrinin qarşısında dayanaraq qışqırdı. Lakin hadisənin heç bir nəticəsi olmadı.

Etirazçılarla hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları arasında toqquşma olmayıb. Samvel Karapetyan şəxsən olmasa da, tərəfdarlarına müraciət edə bilib. Vəkili Aram Vardevanyanın oxuduğu müraciətdə o qeyd edib ki, Nikol Paşinyan və onun hökumətinin erməni xalqının gələcəyi ilə heç bir əlaqəsi olmamalıdır. Mən ölkəmiz və bizim əvəzimizə heç kimin abadlaşdırmayacağı və qoruya bilməyəcəyi doğma torpaqlarımız uğrunda mübarizəyə başlamağa hazıram. Prinsipcə yeni qüvvə ətrafında birləşməyin, vahid yumruğa çevrilməyin vaxtı çatıb.

Bir müddət sonra vətəndaşlar yavaş-yavaş dağılışıb, tezliklə nəqliyyatın hərəkəti bərpa olunub, İrəvan küçələrində normal həyat davam edib.

V.VƏLİYEV

məsi ilə təsdiq edilmiş yeni Konstitusiya lazımdır ki, xalq Konstitusiyayı özünün, doğma, öz ölkəsində-dövlətində həyat qaydası hesab etsin.

Hökumət yeni Konstitusiya layihəsini 2026-cı ilin yazına qədər hazırlayacağını vəd edir. Ermənistanın ədliyyə naziri Srbuhi Qalyan bundan əvvəl əmin edib ki, dərc edilmiş sənəd ictimai dinləmələrdən keçəcək və nəticədə dəyişdirilə bilər. Eyni zamanda, Qalyan "Dağlıq Qarabağın Ermənistanı birləşdirilməsi"ndən bəhs edən Müstəqillik Bəyannaməsinə istinad etdiyi üçün Azərbaycanı qıcıqlandıran preambulanın dəyişdirilə biləcəyini də istisna etməyib. Bundan əlavə, respublika parlamentinin spikeri Alen Simonyan dövlətin kilsənin həyatında rolunu artırma biləcəyini istisna etməyib. Eyni zamanda, hakimiyyət prezident idarəetmə formasına qayıtmaq fikrində deyil. Öz növbəsində, hakimiyyətin əleyhdarları hesab edirlər ki, Paşinyan nəinki Konstitusiyanın preambulasını dəyişdirməyə, həm də Türkiyəni narahat edən soyqırım qeydini Əsas Qanundan çıxarmağa hazırlaşır.

Ermənistan hakimiyyətinin Konstitusiyayı dəyişmək istəyində nə qədər uzağa gedə biləcəyi və xalqın onları dəstəkləyib-dəstəkləməyəcəyi hələlik məlum deyil. Amma Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan artıq İrəvanın Zəngəzur dəhlizi adlanan layihəyə daha çevik yanaşma nümayiş etdirməyə başladığını bildirib. Onun sözlərinə görə, bu marşrutun açılması Cənubi Qafqazda iqtisadi və siyasi inqilaba səbəb olacaq, çünki bu, Çin və Avropanı birləşdirməyə hesablanmış Orta Dəhlizinin sürətli inkişafına səbəb olacaq. Lakin ilk növbədə Ermənistan və Azərbaycan sülh müqaviləsi imzalamalıdır. Məlum olduğu kimi, sazişin mətni artıq mövcuddur, lakin onu təsdiqləmək üçün Bakı İrəvandan Konstitusiyanın

ildə Ermənistanın başçısı Serj Sarkisyan respublikanı prezident üsul-idarəsindən parlamentə çevirmək üçün Konstitusiyayı yenidən yazmaq qərarına gəlib. O, hökumət başçısı olmaq fikrinin olmadığını desə də, lakin sonda həmvətənlərini aldatdığı məlum olub. Bu, 2018-ci ildə onun devrilməsinə və Paşinyanın hakimiyyətə gəlməsinə səbəb oldu. 2020-ci ildə Ermənistan Konstitusiyası ilk dəfə referendumun nəticəsi olmadan dəyişdirilib. Əvvəlcə Paşinyan hökuməti respublikanın Konstitusiya Məhkəməsinin üzvlərini hakimiyyətdən kənarlaşdırmaq üçün plebissit təşkil etmək niyyətində idi, lakin koronavirus ümumxalq səsverməsinə qeyri-mümkün etdi. Nəticədə parlament tərəfindən lazımi düzəlişlər edildi.

...Bu arada, Əsas Qanunun 30-cu ildönümü ərəfəsində İrəvanda dövlət çevrilişinə çağırış ittihamı ilə həbsdə olan milyarder Samvel Karapetyana dəstək üçün çoxminlik aksiyası keçirilib. Müxalifət artıq ona erməni İvanışvili ləqəbi verib, lakin onun siyasi perspektivlərini qiymətləndirmək hələ tezdir. Hökumətyönlü medianın məlumatına görə, paytaxtın mərkəzinə 3000-ə qədər insan toplaşmış, onların çoxu ağ köynək və kepka geyinib. Bundan Paşinyan tərəfdarları belə qənaətlə gəliblər ki, insanlar mitinqə inanclarına görə deyil, pul üçün gəliblər. Nə olursa olsun, arxiyepiskop Baqratın rəhbərliyi ilə bir il əvvəl İrəvanda keçirilən tədbirin sayca çox olmadığı göz qabağındadır.

Buna baxmayaraq, Karapetyanın şərikləri nəinki öz boslarının azadlığa buraxılmasını təmin etmək, hətta respublikada hakimiyyət uğrunda mübarizə aparmaq əzmindədirlər. Xüsusən də rüsvay olmuş milyarder vəkili Aram Vardevanyan vasitəsilə toplaşanlara mesaj çatdırıb və bu mesajda hakim rejimə qarşı mübarizə aparmaq üçün millətin birləşməsinin zəruriliyindən danışılıb. "Nikol

Azərbaycan beynəlxalq dialoqun yüksək səviyyədə təşkilini dünyaya bir daha nümayiş etdirdi. İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) 17-ci Zirvə görüşünün işğaldan azad edilmiş Xankəndidə keçirilməsi Prezident İlham Əliyevin diplomatik kursunun növbəti təzahürü və ölkəmizin güdrətinin göstəricisidir. Beynəlxalq dialoqa töhfə verən bir sıra nüfuzlu beynəlxalq tədbirlərin Azərbaycanda keçirilməsi artıq ənənəyə çevrilmişdir. Müasir dünyamızın çağırışlarını əks etdirən İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) 17-ci Zirvə görüşünün Qarabağda, Xankəndidə təşkil edilməsi böyük əhəmiyyət daşıyır. "ECO-nun Zirvə görüşünün Qarabağda, Xankəndidə təşkil edilməsinin xüsusi mənası var". Bu sözləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Xankəndi şəhərində keçirilən İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) 17-ci Zirvə görüşündə çıxışı zamanı bildirib.

44 günlük Vətən müharibəsində Ermənistan işğalından azad edilmiş torpaqlarımız artıq ideoloji mərkəzə çevrilib. Bu ərazilərdə mühüm beynəlxalq tədbirlər təşkil olunub. Belə ki, 2023-cü ildə Şuşada ECO-nun Nazirlər Şurasının iclası, 2024-cü ildə Türk Dövlətləri Təşkilatının ilk qeyri-rəsmi Zirvə görüşü, cari ilin may ayında Laçında Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan rəhbərlərinin üçtərəfli Zirvə görüşü uğurla təşkil olub. Azərbaycanın strateji şəhərlərindən biri olan Xankəndi bu gün genişmiqyaslı bərpa və quruculuq proseslərinin mərkəzində yer alır. Xankəndidə sosial-iqtisadi infrastrukturun müasir tələblərə uyğun yenidən qurulması əhalinin mərhələli şəkildə geri dönüşünü təmin edən əsas amillərdən biridir. Bu sistemli fəaliyyət Xankəndinin gələcək inkişafı üçün möhkəm təməl yaradır. "Xankəndi" Konqres Mərkəzində yaradılan müasir və funksional şərait burada yerli və beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin keçirilməsi üçün əlverişli imkanlar yaratmaqla bölgənin siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında mühüm rol oynayacaq.

Artıq Xankəndi təkcə mühüm yaşayış məntəqəsi deyil, həm də beynəlxalq əməkdaşlıq və fəal regional dialoq məkanına çevrilir. Burada keçirilən yüksək səviyyəli forumlar, iqtisadi konfranslar və işgüzar tədbirlər şəhərin regional əhəmiyyətini və iqtisadi potensialını bir daha ön plana çıxarır. İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) 17-ci Zirvə görüşünün məhz Azərbaycanda, Xankəndidə keçirilməsi və təşkilata üzv ölkələrin rəhbər şəxslərinin iştirakı ilə reallaşması olduqca rəmzi xarakter daşıyır. Məlumdur ki, Azərbaycan artıq üçüncü dəfədir ki, ECO-nun Zirvə görüşünə ev sahibliyi edir. 2006 və 2012-ci illərdə sözügedən tədbirlər paytaxt Bakıda keçirilmişdir.

"İŞĞALDAN AZAD EDİLMİŞ BÜTÜN QARABAĞ VƏ ŞƏRQİ ZƏNGƏZURDA HAZIRDA GENİŞMIQYASLI BƏRPA-QURUCULUQ İŞLƏRİ APARILIR"

Azərbaycanın əzəli, tarixi torpaqları bu gün işğaldan azad olunub. Hər bir ərazidə böyük abadlıq-quruculuq işlərinə başlanılıb. Son iki yüz ildə xalqımızın 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığı Zəfər qədər möhtəşəm qələbə yoxdur. Bu Qələbə xalqımızın üzərindən məğlub, torpaqları işğal altında qalan, qaçqın və köçkün sözünü götürdü. Xalq-Dövlət-Ordu birliyinin ən yüksək səviyyədə olduğunu bütün dünya gördü. "İşğaldan azad edilmiş bütün Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə hazırda genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işləri aparılır. Ermənistan Azərbaycan ərazilərinin təxminən 20 faizini 30 ilə yaxın işğal altında saxlamış, etnik təmizləmə həyata keçirmiş, bir milyondan artıq soydaşımızı öz dədə-baba torpağından didərgin salmışdır.

Azərbaycan xalqı və dövləti heç vaxt işğalla barışmamışdır", - deyə Prezident bildi-

Xankəndi: beynəlxalq əməkdaşlıq və regional dialoq məkanı

rib. Dövlət başçımız qeyd edib ki, dəfələrlə Ermənistana və onun arxasında duran dövlətlərə bildirdik ki, əgər Ermənistan işğal edilmiş torpaqlardan öz xoşu ilə çıxmasa, biz öz ərazi bütövlüyümüzü hərbi yolla bərpa edəcəyik. Əfsuslar olsun ki, Ermənistan və onun havadarları bizim bu xəbərdarlığımızı ciddi qəbul etməyiblər. Nəticədə peşman olublar: "2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycan Ermənistanı döyüş meydanında darmadağın edərək 300-dən çox şəhər və kəndi azad etdi. Ermənistan 2020-ci il noyabrın 10-da kapitulyasiya aktı imzalamağa məcbur oldu".

"VƏTƏN MÜHARİBƏSİNDƏN BU GÜNƏ QƏDƏR 400-Ə YAXIN SOYDAŞIMIZ MİNA PARTLAMASI NƏTİCƏSİNDƏ HƏLAK OLUB VƏ YA AĞIR YARALANIB"

Azərbaycan Prezidenti, Rusiya Prezidenti və Ermənistan baş nazirinin birgə imzaladığı bəyanatla, 10 noyabr 2020-ci il tarixində münəqişə zonasında atəşin və bütün hərbi əməliyyatların tam dayandırılması elan olundu. Bu Qələbəni, Zəfəri bizlərə yaşadan isə Ulu Öndər Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı, ölkə Prezidentimiz, Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin qətiyyəti, siyasi iradəsi, Güclü Ordumuz, rəşadətli əsgər və zabitlərimiz oldu. Bildiyimiz kimi, Ermənistan-Azərbaycan münəqişəsinin həllinə dair vasitəçilik prosesi 1992-ci ilin fevral ayında Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Müqaviləsi ATƏT çərçivəsində başlamışdır. Münəqişənin həlli üçün hüquqi və siyasi addımlar beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələri, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı (ATƏT) və digər beynəlxalq təşkilatların müvafiq sənəd və qərarlarına əsaslanırdı. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə Azərbaycan ərazilərinin işğalına cavab olaraq qəbul olunmuş qətnamələri Azərbaycan Respublikası və regiondakı digər dövlətlərin suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə və beynəlxalq sərhədlərinin toxunulmazlığına hörmət olunmasını bir daha təsdiqləmiş oldu. BMT Təhlükəsizlik Şurası düşməncilik aktlarının dərhal dayandırılmasını, işğalçı qoşunların Azərbaycan Respublikasının bütün işğal edilmiş ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb etdi, qaçqın və köçkünlərin geri dönmələrini təmin etməklə, regionda iqtisadi, nəqliyyat və enerji əlaqələrinin bərpasına çağırırdı. Bu qətnamələrin heç biri Ermənistan tərəfindən yerinə yetirilmədi.

Azərbaycan tərəfi regionda davamlı sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq mühitinin bərqərar olmasına şərait yaradacaq Ermənistan-Azərbaycan münəqişəsinin ədalətli həlli istiqamətində ardıcıl addımlar atdı. Bu münəqişənin nizamlanması ilə bağlı danışıqlar beynəlxalq hüquq və normalar və bu çərçivədə qəbul edilmiş sənəd və qərarlar əsasında davam etdirildi. illərlə davam edən danışıqlara baxmayaraq, Ermənistan təcavüzkar siyasətindən əl çəkmədi. Azərbaycanın güclü ordusu və Ali Baş Komandan, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin siyasi iradəsi ilə torpaqlarımız işğaldan azad edildi. "2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycan Ermənistanı döyüş meydanında darmadağın edərək 300-dən çox şəhər və kəndi azad etdi. Ermənistan 2020-ci il noyabrın 10-da kapitulyasiya aktı imzalamağa məcbur oldu", - deyə Azərbaycan Prezidenti çıxışında diqqətə çəkib. Dövlət başçımız bildirib ki, işğal dövründə Ermənistan şəhər və kəndlərimizi, mədəni və dini abidələrimizi yer üzündən silmişdir: "67 məsciddən 65-i Ermənistan tərəfindən yerlə-yeksan edilib, qalan ikisi isə ciddi zərər görüb, donuz və inək tövləsi kimi istifadə olunub. Bu, İslam dininə və dünya müsəlmanlarına qarşı hörmətsizlik və təhqir idi. Qəbiristanlıqlar da vandalizmə məruz qalıb, dağıdılıb, qəbir daşları talanaraq Ermənistana aparılıb Vətən müharibəsindən bu günə qədər 400-ə yaxın soydaşımız mina partlaması nəticəsində həlak olub və ya ağır yaralanıb".

Ermənistanın təcavüzünə məruz qalmış və ərazilərinin 20 faizi 30 illik işğal altında olmuş Azərbaycan 2020-ci ilin noyabrında işğala son qoyduqdan və ərazi bütövlüyünü bərqərar etdikdən sonra işğaldan azad etdiyi ərazilərinin bərpasına başlayıb. Təcavüz nəticəsində bu ərazilərdən didərgin salınmış soydaşlarımızın doğma şəhər və kəndlərinə qaytarılması üzrə Böyük Qayıdış

Dövlət Proqramını həyata keçirir. Azərbaycan Hökumət Komissiyasının qiymətləndirməsinə əsasən, hərbi təcavüz və işğal Azərbaycana 150 milyard ABŞ dolları dəyərində zərər vurub.

"BU GÜNƏ QƏDƏR 16 ŞƏHƏR VƏ KƏNDƏ KEÇMİŞ MƏCBURİ KÖÇKÜNLƏRİN QAYIDIŞINI TƏMİN ETMİŞİK"

Bu gün işğaldan azad olunan ərazilərin bərpası və Böyük Qayıdışın yüksək səviyyədə təmin edilməsi məqsədi ilə ardıcıl işlər görülür. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin həmin ərazilərə səfər etməsi və bərpa-quruculuq işləri ilə şəxsən maraqlanması, istehsal müəssisələrinin, sosial obyektlərin təmələqoyma, açılış mərasimlərində iştirak etməsi görülən işlərin sürətini artırmaqla yanaşı, keyfiyyətinin də yüksək olmasından xəbər verir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırıq və göstərişlərinə əsasən, abadlıq-quruculuq işləri sırasında yollarının yenidən qurulması, müasir səviyyəyə çatdırılması istiqamətində çox mühüm layihələr icra olunur. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışında bildirdiyi kimi, "İndi Azərbaycan Ermənistanın xarabazara çevirdiyi torpaqlarda yeni şəhərlər və kəndlər inşa edir.

"Böyük Qayıdış" Proqramı icra edilir. Bu günə qədər 16 şəhər və kəndə keçmiş məcburi köçkünlərin qayıdışını təmin etmişik. Hazırda azad edilmiş ərazilərdə 50 mindən çox insan yaşayır, çalışır və təhsil alır".

Azərbaycan Prezidenti çıxışında Ermənistandan deportasiya olunmuş Qərbi azərbaycanlıların hüquqlarının təmin olunmasına da diqqət yetirib. "Keçən ay İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının İstanbulda keçirilmiş Nazirlər Şurasında Ermənistandan zorla didərgin salınmış azərbaycanlıların qayıdış hüququna dəstək ifadə edən qətnamənin bütün 57 üzv ölkənin yekdil qərarı ilə qəbul olunmasını yüksək qiymətləndiririk", - deyən Prezident qeyd edib ki, bu qətnamə ilə yanaşı, Nazirlər Şurasının yekunlarına dair "İstanbul Bəyannaməsi"ndə indiki Ermənistan ərazisindən zorla qovulmuş azərbaycanlıların geri qayıdış hüququ təsdiqlənir və Ermənistanın Qərbi Azərbaycan icması ilə dialoqu rədd etməsi qınanılır: "Qərbi azərbaycanlıların Ermənistandakı öz dədə-baba torpağına sülh yolu ilə qayıdışının təmin edilməsi sahəsində söyləyibundən sonra da davam etdiriləcək".

Otuz il ərzində işğal altında qalan, vandalizmin qurbanı olan Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bu gün nəinki Azərbaycanın, artıq regionun inkişaf etmiş bölgələrindən birinə çevrilməkdədir. Göründüyü kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan bərpa prosesi nəticəsində tarixi torpaqlarımız artıq mötəbər tədbirlərə uğurla ev sahibliyi edir. Azərbaycan dövləti tərəfindən dialoq və əməkdaşlığın təşviqinə yönələn beynəlxalq miqyaslı tədbirlər bəşəriyyətin təhlükəsiz gələcəyi, sülh və əminamənliyə, birgəyaşama ənənələrinə, dialoq və mədəni çeşidliliyə dəstəyin bariz nümunəsidir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Çiçəklənən ölkə imicinin pərdəarxasında DAĞILAN QUM QALASI

ABŞ-da idarəetmə sahəsinin deqradasiyası qənaəti ilə bağlı fikirlər diqqəti cəlb etməyə bil-məz. Xüsusən də bununla bağlı siyasətçilərin, ekspertlərin də fikirləri marağa səbəb olur. Məsələn, RUDN Universitet Mərkəzinin eksperti Zinovinin təmsalında bir çox ekspertlər Amerikada idarəetmə ilə bağlı deqradasiyanın olduğuna əmin-dirlər.

Xatırladığımız kimi, 2025-ci ilin yanvarında internetdə məşhur "Hollywood" işarəsinin alovlara büründüyünü təsvir edən video yayıldı. Sonradan məlum oldu ki, bu, neyroşəbəkə tərəfindən yaradılan saxta bir videodur. Lakin Los-Anceles bölgəsindəki kütləvi meşə yanğınları olduqca real idi. Diqqətə çatdıraq ki, əvvəllər heç vaxt yanğınların vurduğu ziyan belə, yeni bu boyda böyük miqyasda olmamışdı. Hətta Los-Ancelesdə bəzi Hollivud məşhurlarının evlərinin də yandığı məlumdur. Məsələ burasındadır ki, saxta bir video neyroşəbəkə tərəfindən yaradılsa da, bununla bağlı, reallıqları əks etdirən faktlar barədə video yayılmadı. Maraqlıdır, niyə və nə səbəbdən? Yəni, hesaba alınmayacaq dərəcədəmi mənasız göründü, yoxsa, nəzərə alınmadı?

İdarəetmə sferasının deqradasiyası göz önündədir

Bildirilir ki, yanvar yanğınları zamanı Amerika yanğınsöndürmə xidməti uğursuzluqla üzləşib. Belə qeyd olunur ki, yanğın rezervuarlarında guya su olmayıb. Hətta qeyd olunur ki, dövlət rəsmiləri məhz balıqları xilas etmək üçün yanğının söndürülməsi üçün nəzərdə tutulan bütün suyu başqa istiqamətə yönləndiriblərmiş. Əslində bu, dövlətin geniş miqyaslı deqradasiyasının yalnız bir nümunəsi olaraq, ekspertlər tərəfindən təqdim edilir. Belə "nümünələrin" çox olması qənaətində olanlar az deyillər. "Bu ölkədə idarəetmə sferasında deqradasiya var. Biz Co Baydenin hakimiyyəti dövrünü məhz inklüzivliyin inkişafı, müəyyən bacarıqlara malik olmayan, lakin, deyək ki, müəyyən dəri rənginə malik insanların idarəçilik sferasına buraxılması faktının inkişafı baxımından yaxşı xatırlayırıq", deyərək, "Analysis" Beynəlxalq Təbiiqlər Mərkəzinin eksperti Maksim Zinovini bildirib. Hər halda Zinovini səbəbsiz olaraq belə qənaətdə deyil və həqiqətən də Baydenin dövründə baş verənlər bütün dünyanı əməlli-başlı təəccübləndirib. Yəqin ki, onun hakimiyyəti dövründə indiyə qədər qalan "qalıqlar" diqqəti cəlb edir.

Zibillə dolu şəhərlər vəziyyətinə nə yerdə olduğu qənaətinə gəlmək üçün kifayət edir

Amerikada insanların böyük əksə-

riyyəti həqiqətən də post-apokaliptik gələcəkdə dünyanı guya ələ keçirəcək zombilər haqqında filmləri sevirilər. Ancaq belə görünür ki, həmin gələcək deyilən çox uzaqda deyil və bəlkə də elə düz indiki zamandır. Fakt və reallıq bundan ibarətdir ki, zibillə dolu olan Amerika şəhərləri indi zombi əvəzinə evsiz, ünvansız narkomanlarla doludur. Filadelfiya və San Fransisko küçələrində vəziyyət məhz belədir. Belə olduğunu da ABŞ adminstrasiyası çox yaxşı bilir. Hər halda, dünyanın ən ucqar ölkəsinin ən kənar bir küçəsində baş verənlərdən xəbərdar olan bir ölkənin öz daxilindəkiləri bilməməsi qətiyyətin inandırıcı deyil. Yeni ki, amerikalılar özləri hamıdan yaxşı bilirlər ki, dünyanın guya ən güclü "imperiyası" ilə birlikdə onun cəmiyyəti də sürətlə deqradasiyaya uğrayır.

Hər halda, dünyaya demokratiya, sivilizasiya dərsi keçmək arzusunda, hətta niyyətində olan bir ölkədə vəziyyəti heç kim üçün sirr sayılmır. Məsələn, Kaliforniyada adi bir vəziyyəti xatırlamaq kifayət edər ki, məsələnin nə yerdə olduğu barədə lazımi qənaətə gəlin. Beləki, orada cinayətkar hər kəsin gözü qarşısında elektronika mağazasını qarət edir, polis maşınının yanından keçir və sakitcə oradan uzaqlaşır. Hakimiyyət artıq tüğyan edən cinayətin öhdəsindən gələ bilmir və sadəcə olaraq bəyan edib ki, min dollarla aşağı oğurluq hətta cinayət sayılmır. Bəli, nəticədə sahibkarlar, iş adamları mağazaları bağlayırlar. Təsədüfi və səbəbsiz deyildi ki, Çikaqoda keçirilən Demokratik Milli Konvensiya gözlənilən zaman, yeni, iğtişələr ərəfəsində biznes sahibləri əvvəlcədən vitrinlərini yığıblar. Belə məlum olur ki, özünü firavan, xəşbəxt bir ölkə kimi göstərmək iddiası, ümumiyyətlə, çox yüksək mərtəbədə olmaq üçün yaradılan "Amerika imici" qum qalası kimi dağılmaqdadır.

Təyyarələr və qatarlar ilə fəlakətlər də deqradasiyanın olduğunu sübut edir. Vaşinqton səmasında baş verən dəhşətli fəlakətdə müxtəlif ölkələrdən olan insanlar da daxil olmaqla 67 nəfər həlak olduğunu yaxşı bilirik. Bəzi ekspertlər hesab edirlər ki, nəzarət otağındakılar günahkardırlar. Onlara, həmin ekspertlərə görə, orada kifayət qədər mütəxəssis olmayıb. Hətta qeyd olunur ki, bu vəziyyət bütün Amerikada eynidir. Ölkədə təxminən 3 min hava trafik nəzarətçisinin çatışmadığı təxmin edilir. Bu, həddindən artıq riskli işləməyə, yaşamağa və təhlükəli səhvlərə

davamlı xarakter daşmasına səbəb olur. Nəticədə səmada xaos hökm sürür və fəlakətlərin baş vermə ehtimalı yüksək qiymətləndirilir. Daha dəqiq desək, toqquşma, qəza, fəlakətlərlə bağlı riskin çox böyük olduğu məlum olur.

Həqiqətən də, əgər kimsə birdən uçuş səviyyəsini qarışdırarsa, kiməsə səhv uçuş səviyyəsi təyin olunarsa, bütün səliqəli mozaika pozula bilər. Bu mozaikanı necə yığmaq lazım olduğunu hər kəs yaxşı başa düşür. Başa düşür ki, heç kim bir-birinə mane olacaq halda, vəziyyətdə olmamalıdır. Əlbəttə ki, dispetçerin məsuliyyətsizliyi və onun çətin vəziyyətə məhəl qoymaması böyük fəlakətlər vəd edir. Məhz elə bu vəd olunan böyük fəlakətlər özü də deqradasiyanın mövcudluğu anlamına gəlir.

Bu vaxta qədər yaradılan çiçəklənən ölkə imicinin pərdəarxasında məhz dağılan qum qalası kimi fərqli bir mənzərə var

Bu gün Amerikanın məhz Çinin inkişafına hansı həsədlə baxdığı ballıdır. Əgər Çin öz iqtisadi inkişafı ilə, başda elə Donald Tramp olmaqla, bütün amerikalıları "heyran" qoyubsa, deməli, vəziyyət gün kimi aydındır. Bu vaxta qədər özünü dünyanın ən "mötəbər", hətta ən inkişaf etmiş ölkəsi kimi bütün dünyaya sıramaq istəyən ABŞ indi sözün əsl mənasında, Çinə, onun inkişafına, dünyada imicinə həsəd aparır. Hətta Çinə daha çox yaxınlaşmağa çalışır. Çalışır ki, bir zamanlar heç hesaba belə almadığı bir ölkənin səviyyəsinə ən azından yaxınlaşsın. Amma görünən odur ki, bunun real olduğuna, yaxud da, olacağına inanan yoxdur. Çünki tamamilə başqa mənzərə, tamamilə başqa görüntü var. Görünən odur ki, bir zamanlar özünü çiçəklənən ölkə kimi tanıdan Amerika nəinki çiçəklənmə, ümumiyyətlə, deqradasiyaya uğrayıb. Bu vaxta qədər yaradılan çiçəklənən ölkə imicinin pərdəarxasında fərqli bir mənzərə var. Bəli, mənzərə məhz dağılmaqda olan qum qalası misalında diqqəti cəlb edir. Ona görə dağılmaqda olan qum qalası misalındadır ki, yaradılan imic məhz qum topasını, özü də dağılmaqda olan qum topası kimi təəssurat bağışlayır. Həqiqətən də inkişaf etməkdə, çiçəklənməkdə olan ölkə yuxarıda sadalanan hallarda ola bilməz və bu hallar fərqli qənaətə gəlməyə əsas verir.

İnam Hacıyev

MƏTLƏB
Metlebsalahov@mail.ru

Telefon
manyaklığı
PİK HƏDDƏ
- oğul ana
qatili oldu...

Artıq elə bir dövrdə yaşayıyıq ki, bütün nizam qaydaları, mənəvi sərhədlər, min illik adət və ənənələr internet əsrində köhnəmiş əşya kimi yoxa çıxarılıb. İş o yerə çatıb ki, cəmi 10-15 il bundan əvvəlki dəyərlər sistemini, ictimai qınaq qaydalarını bu gün çıraqla axtarıyıq. Dünyanın inkişaf etmiş xalqları günümüzdəki texnologiya, internet yeniliklərindən inkişaf etmək, qabağa getmək üçün yararlanırlarsa, bizdə tam əksinədir. Internet, Tik-tok əsrində İlon Masklar başqa planetlərdə yaşamaq üçün yollar axtarır, aya uçuş, mənim cəmiyyətimdə isə hər gün bir ağıldan-kəm özünü "peyğəmbər", "imam zaman" elan edir, bir başqa dələduz da cənnətə göndərmək adı ilə Azərbaycan cəmiyyətindəki xurafat şüurlu insanları aldadıb om minlərlə manat pullarını qamarlayır.

Təsəvvür edirsiniz, internet əsrində "cənnətə viza" komediyası, "axır zaman" biabırçılığı, bir qrup "dindarın" avam kütlədən istifadə edib qaz vurub qaza doldurması, Həcc ziyarəti üçün bir nəfərdən nə az nə çox, düz 10 min manat pulun alınması! Həcc, Kərbəla, Məşhəd adı ilə insanları aldadıb milyon qazanan "dindar" işbazlar cəmiyyətimizdə at oynadırlar. Din adı altında avam insanların aldadılıb soyulması desək daha düz çıxar. Sonra da Donald Tramp Səudiyyə Ərəbistanına, Qətər və Ərəb Əmirliklərinə gedib 3 trilyard dollarlıq "şapka" alır, üstəlik bu müsəlman ərəblər ona 400 milyon dollarlıq təyyarə hədiyyə edib Vaşinqtona yollayırlar.

Amma bu ərəblərdən o tayda, Qəzzada isə müsəlman körpələr bir kiloqram un, bir litr su üçün həyatlarını qurban verirlər. Bu da sənə "cənnət"!

Nə isə gələk əsas mövzuya. Mövzu da odur ki, artıq uşaq və yeniyetmələrimiz internet və mobil telefon xəstəliyinə tutulublar. Özü də dəhşətli dərəcədə! İş o həddə çatıb ki, artıq övladlar öz valideynlərini deyil, nəzarətsiz tik-tokdakı iyrənclikləri "seçir", onları örnek götürür, bu azmış kimi ölümcül telefon manyakına çevrilirlər.

Bu yaxınlarda Xaçmaz rayonunda 17 yaşlı yeniyetmənin mobil telefonu ondan gizlədən anasına düz 17 bıçaq zərbəsi vurub öldürməsi bütün bu söylədiklərimə ən bariz sübutdur. Qonum-qonşunun son dərəcə tərbiyəli, sakit gənc kimi xarakterizə etdikləri bu yeniyetmənin ona telefon verməyən doğma anasına 17 bıçaqla zərbə endirib qətlə yetirməsi həm də cəmiyyətimizin acınacaqlı vəziyyətini ortaya çıxarır. İndi nəinki 17 yaş, hətta 2-3 yaşlı körpələri belə telefondan ayırmaq müşkül məsələyə çevrilib.

Bu gün Azərbaycanda heç bir texnologiya təyinatı üzrə istifadə olunmur. Görməmiş kimi, ən yeni çıxan mobil telefonlar alınıb uşaqlara verilir. Sanki bununla necə "önəmli valideyn olduqlarını" sübuta yetirirlər. Ən bahalı mobil telefon seriyaları ən kasıb, kirayədə qalan azərbaycanlının evində baş köşədedir. Niyə, nə məcburdur kasıb halıyla "qonşudan geri qalma" yarışına girsən? Axı mobil telefon uşaq və yeniyetmələr üçün deyil!

Diqqət edin, dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrində - bura İtaliya, İspaniya, ABŞ, Almaniya, Çexiya kimi ölkələr daxildir - bu ölkələrdə uşaq və yeniyetmələrin məktəblərdə mobil telefondan istifadəsi qadağan olunub, üstəlik 17 yaşdan aşağı şəxslərin sosial şəbəkələrə girişi mümkün deyil. Çünki bütün bunlar o ölkələrdə qanunla qadağan olunub. O ölkələr bu addımlarını sosial şəbəkə platformasının uşaq və yeniyetmələrin psixologiyasına və inkişafına ölümcül zərbə vurmağı ilə əsaslandırırırlar. Dəlidlirlər, yoxsa ağılları bizdən çox zəifdir? - qətiyyətlə! Onlar öz gələcəklərini düşünürlər. Amma bizdə necədir vəziyyət? İndi körpə uşaqlar da tik tok istifadəçisidir. Cinsi azlıqlardan tutmuş qatı cinayətkarlara, ləçər küçə qadınlarına qədər bütün bu sadaladıqlarım tərbiyə edir indiki azyaşlı nəsillərimizi. Yoxsa yalanmı deyirəm?

Bütün uşaqlar gün boyu sosial şəbəkədə eşələnirlər. Məsuliyyətsiz valideynlər də can rahatlığı üçün onları başdı-başına buraxır, heç nə olmayıbmiş kimi həyatlarına davam edirlər. Heç cürə dərk etmirlər ki, öz övladlarını "əmanət" etdikləri Tik Tok, digər sosial şəbəkələr günümüzün gerçək QATİLİDİR! Övladlarınızı dövrümüzün qatili olan telefon-internet asılılığından indidən xilas edin. Çünki sabah daha çox gec olacaq, lap gec...

Yaşıl enerji potensialımız və mövcud istehsal həcmi qaneedicidirmi?

Dünyada enerjiyə tələbat artdıqca vəziyyət gərginləşir. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin dünyada enerji istifadəsinə dair statistikasına görə, 2030-cu ilədək dünyada enerjiyə olan tələbat 53% artacaq.

Sürətli istismar nəticəsində dünyada neft, qaz, kömür və s. kimi ənənəvi enerji ehtiyatları tükənmək üzrədir. Bunun əsrin 2-ci yarısında baş verəcəyi haqda ciddi elmi proqnozlar var. Mütəxəssisin qənaətinə, bu kimi proqnozlar yaxın gələcəkdə ənənəvi enerji mənbələrinə təzyiqin necə artacağını və resursların kifayət etməyəcəyini göstər-məklə yanaşı, həm də alternativ enerjinin vacibliyini və perspektivini göstərir. Üstəlik, ənənəvi enerji xammalları ekologiyaya da böyük zərər vurur. Dünya energetikasının hələ də böyük hissəsini kömür təşkil edir, sonrakı yerləri neft, qaz, atom enerjisi tutur ki, bunların hamısı təbiətə ciddi zərər vurur. Həm də çox baha başa gəlir.

Məhz bu səbəbdən inkişaf etmiş dövlətlər alternativ enerji mənbələrindən istifadəni artırmaqla ənənəvi enerji mənbələrindən asılılığı azaltmağa çalışırlar. Bu sahə dig-ərləri kimi tükənən xammala əsaslanmır, daimi, tükənməz ehtiyatlardan istifadəni ehtiva edir. Üstəlik, bu ekologiyaya zərər verməyən, təbiəti qoruyan, əlavə istehsal vasitələri, hər il yeni xərclər tələb etməyən sahədir.

Dünya üzrə bu sektora ildə 500 milyard avrodan çox investisiya qoyulur. Hazırda dünyada istehsal olunan enerjinin yalnız 18 faizi alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrinin payına düşür.

Elmi araşdırmalar göstərir ki, Azərbaycanda günəş, külək, termal sular, biokütlə və s. təbii enerji resursları yüksəkdir. Külək enerji resurslarına görə, dünyada ön sıralardaydıq. Hətta, bu sahədə liderlik edən Almaniya da belə küləyin gücü ölkəmizdə olan qədər deyil. Günəş enerjisi sarıdan da şanslı ölkəyik. Azərbaycanda ildə 300 günəşli və 270 küləkli günün olmasını nəzərə alsaq demək olar ki, bu regionda külək və günəş energetikasının inkişafı çox perspektivlidir. Hökumət bu potensialdan yararlanmaq üçün bir sıra vacib işlər həyata keçirib. Müxtəlif ərazilərdə külək və günəş enerjisi qurğuları quraşdırılıb. Bundan başqa, bir sıra binaların, turist mərkəzlərinin və sair obyektlərin günəş və ya külək enerjisi ilə təminatı həyata keçirilib. Kiçik SES-lərin tikintisi davam edir. Bu kimi digər işlər də həyata keçirilib.

Qeyd etməliyə ki, Azərbaycanın yaşıl

enerji potensialı təkcə hidroelektrik, günəş və külək enerjisi deyil, başqa imkanlar da var. Ölkəmizdə biokütlə və geotermal enerjisi üçün də böyük mənbələr var. Bəzi dağ kəndlərində pilot layihə çərçivəsində bioqaz qurğuları da quraşdırılıb. Balaxanıdakı məişət tullantılarının emal edən zavod da bura aid edilə bilər.

Ölkəmizin bərpa olunan enerji mənbələrinin texniki potensialı quruda 135 QVt, dənizdə 157 QVt-dır. Bərpa olunan enerji mənbələrinin iqtisadi potensialı 27 QVt, o cümlədən, külək enerjisi üzrə 3 000 MVt, günəş enerjisi üzrə 23 000 MVt, bioenerji potensialı 380 MVt, dağ çaylarının potensialı 520 MVt həcmində qiymətləndirilir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər" sənədinin 5-ci bəndində ("Təmiz ətraf mühit" və "Yaşıl artım ölkəsi") iqlim dəyişikliyi və onunla mübarizə istiqamətində, eləcə də ölkəmizdə yaşıl enerji məkanı prinsiplərinə əsaslanan bərpa olunan enerjiden iqtisadiyyatın bütün sahələrində tətbiqi məsələləri öz əksini tapmışdır. Milli Prioritetlər BMT-nin "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"dən irəli gələn öhdəliklərin icrası istiqamətində də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycanın ümumi elektrik enerjisi istehsalı gücü 8320,8 MVt, iri su elektrik stansiyaları daxil olmaqla bərpa olunan enerji mənbələri üzrə elektrik stansiyalarının gücü 1687,8 MVt-dır ki, bu da ümumi gücün 20,3 %-ni təşkil edir.

Hidroenerji gücü 1301,8 MVt (35 ədəd stansiya, 24-ü kiçik su elektrik stansiyası), külək enerjisi gücü 66,4 MVt (8 stansiya, 3-ü hibrid), bioenerji gücü 37,7 MVt (2 stansiya, 1-i hibrid), günəş enerjisi gücü 281,9 MVt (13 stansiya, 3-ü hibrid) təşkil edir. 3 ədəd hibrid elektrik stansiyasında (Qobustan, Culfa və Qala Ekoloji Park) külək – 2,85 MVt, günəş – 3,8 MVt və bioenerji – 0,7 MVt əsaslı qurğular quraşdırılıb. Naxçıvan Muxtar Respublikasında ümumi gücü 39 MVt olan günəş elektrik stansiyaları istismar edilir. İri su elektrik stansiyaları daxil edilmədən bərpa olunan enerji mənbə-

ləri üzrə qoyuluş gücü 2023-cü ildə 529,3 MVt olmaqla ümumi elektrik enerjisi istehsalı gücünün 6,4 %-ni təşkil edib.

2023-cü il ərzində respublikada elektrik enerjisinin istehsalı 29,3 milyard kVt•st təşkil edib. Bu dövrdə elektrik enerjisinin istehsalı SES-lərdə 1757,2 mln. kVt•st, digər mənbələr (KES, GES və BMTYZ) üzrə isə 359 mln. kVt•st olub. İl ərzində külək elektrik stansiyalarında 56,6 mln. kVt•st, günəş elektrik stansiyalarında 79,4 mln. kVt•st, Bərk Məişət Tullantılarının Yandırılması Zavodunda 223 mln. kVt•st elektrik enerjisi istehsal edilib. Bərpa olunan enerji mənbələri hesabına istehsal olunmuş elektrik enerjisi ümumi istehsalın təqribən 7 %-ni təşkil edib.

2015-ci il dekabrın 12-də Tərəflərin 21-ci Konfransında qəbul edilmiş Paris Sazişinə əsasən Azərbaycan Respublikası nəzərdə tutulan milli səviyyədə müəyyən edilmiş töhfələrini Konvensiya Katibliyinə təqdim etmişdir. Azərbaycan tərəfindən global iqlim dəyişmələrinə təsirlərin yumşaldılması

edən elektrik stansiyada 570 min günəş paneli quraşdırılıb. Bu stansiyanın şəbəkəyə qoşulması üçün 330 kilovoltluq yarımstansiya tikilib.

"Qaradağ" Günəş Elektrik Stansiyasının açılış mərasimi çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ilə Azərbaycan Hökuməti və BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti arasında ümumi gücü 1000 MVt olan "yaşıl enerji" layihələri üzrə üç investisiya müqaviləsi imzalanıb. İnvestisiya müqavilələri Biləsuvar rayonunda 445 MVt gücündə, Neftçala rayonunun Bankə qəsəbəsində 315 MVt gücündə günəş elektrik stansiyaları və Abşeron-Qaradağ rayonunda 240 MVt gücündə külək elektrik stansiyası layihələrinin icrasını nəzərdə tutur.

Səudiyyə Ərəbistanının "ACWA Power" şirkəti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində, 240 MVt gücündə "Xızı-Abşeron" Külək Elektrik Stansiyasının tikintisi nəzərdə tutulur. 13 yanvar 2022-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ilə stansiyanın təməlqoyma məra-si-

təşəbbüslərinə töhfə olaraq baza ili ilə (1990) müqayisədə 2030-cu ilədək istixana effekti yaranan qaz emissiyalarının 35 % azalma səviyyəsində saxlanılması hədəf kimi götürülmüşdür. 2021-ci ilin noyabr ayında Qlazqo şəhərində keçirilmiş COP26 Konfransında 2050-ci ilə qədər könüllü öhdəlik kimi emissiyaların 40 %-dək azaldılmasını və işğaldan azad edilmiş ərazilərdə "netto sıfır emissiya" zonasının yaradılması üzrə ölkəmiz yeni öhdəlik qəbul etmişdir. Bu hədəflərə nail olmaq üçün, Energetika Nazirliyi tərəfindən 2030-cu ilə qədər ölkənin ümumi enerji balansında bərpa olunan enerji üzrə qoyuluş gücü payının 30 %-ə çatdırılması əsas hədəf kimi müəyyən edilmişdir. Bundan əlavə, 2023-cü ildə keçirilmiş COP28 Konfransında 2030-cu ilə qədər dünyada bərpa olunan enerji potensialının üç dəfə, enerji səmərəliliyinin isə ikiqat artırılması üzrə "Bərpa Olunan Enerji və Enerji Səmərəliliyinə dair Qlobal Vəd" birgə təşəbbüsünə Azərbaycanın dəstəyi ifadə edilib.

2023-cü ilin 26 oktyabr tarixində BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Xəzər regionunun və MDB məkanının ən böyük günəş elektrik stansiyası olan 230 MVt gücündə "Qaradağ Günəş Elektrik Stansiyası" istifadəyə verilib. Stansiya 262 milyon ABŞ dolları dəyərində xarici sərmayə hesabına tikilib və ölkəmizdə xarici investisiya cəlb edilməklə reallaşdırılan sənaye miqyaslı ilk günəş elektrik stansiyasıdır. Stansiyada hər il 500 milyon kVt•st elektrik enerjisi istehsal edilməklə 110 milyon kubmetr həcmində təbii qaza qənaət ediləcək. Eyni zamanda, atmosfərə atılan karbon emissiyası 200 min ton azaldılacaq. 550 hektar ərazini əhatə

mi keçirilib. 2022-ci ildə "Xızı-Abşeron" Külək Elektrik Stansiyası üzrə layihənin "Ətraf Mühitə Təsirlərinin Qiymətləndirilməsi" və "Maraqlı Tərəflərlə Qarşılıqlı Əlaqə Planı" sənədi hazırlanıb təqdim edilmişdir. Layihə Abşeron-Xızı ərazisində Pirəkəşkül və Sitalçay yaxınlığında həyata keçirilir. 2020-ci ilin mart ayından etibarən 2 il ərzində 7 ədəd 100 m hündürlükdə ölçü-müşahidə stansiyaları qurulmuş, topoqrafiya və ilkin geodeziya işləri aparılmış, beynəlxalq standartlara uyğun olaraq ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi başa çatdırılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikasının energetika sektorunda islahatların sürətləndirilməsi haqqında" 2019-cu il 29 may tarixli 1209 nömrəli sərəncamı ilə verilmiş tapşırıqların icrasının təmin edilməsi məqsədilə ölkədə bərpa olunan enerji sahəsində yeni istehsal güclərinin yaradılması və sahəyə özəl, o cümlədən xarici investisiyaların cəlb edilməsi istiqamətində Dünya Bankı Qrupuna daxil olan Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası ilə "Azərbaycanda dənizdə külək enerjisinin inkişafı üzrə yol xəritəsi" hazırlanmışdır. Bu məqsədlə "Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi və Dünya Bankı Qrupu arasında dənizdə külək enerjisindən istifadə sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu" imzalanmışdır. Anlaşma Memorandumu əsasında nəzərdə tutulan işlər IFC-nin "Dənizdə Külək Enerjisinin İnkişafı Proqramı" çərçivəsində yerinə yetirilir.

(Ardı olacaq)
Elçin Bayramlı

Yollar Əfqanıstandan keçəcək

Azərbaycanın Qarabağ regionunun paytaxtı Xankəndidə "Daimi regional iqtisadi əməkdaşlıq: çətinliklərin imkanlara çevrilməsi" devizi altında keçirilən İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) 17-ci sammiti regional əməkdaşlığın əsas məsələlərinin müzakirəsi platformasına çevrilib. 10 dövlətin - Azərbaycan, Türkiyə, İran, Pakistan, Qırğızıstan, Tacikistan, Özbəkistan və Əfqanıstan liderlərinin iştirakı irimiqyaslı infrastruktur layihələri əsasında regional sabitliyi və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığı gücləndirmək istəyini təsdiqləyib.

Görüş iştirakçıları Bakı-Tbilisi-Qars və Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu kimi nəqliyyat dəhlizlərinin əhəmiyyətinə xüsusi diqqət yetirərək, onların təkcə ön mühüm ticarət arteriyası deyil, həm də regional təhlükəsizliyin təmin edilməsində əsas elementlər kimi rolunu vurğulayıblar. Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev mövcud mürəkkəb geosiyasi vəziyyət fonunda alternativ nəqliyyat marşrutlarının inkişafının zəruriliyini bəyan edib. İranın nüvə obyektlərinə son zərbələr təkcə Tehranı deyil, həm də bütün Mərkəzi Asiya üçün kritik iqtisadi maraqlarını təhdid edib. İran son illərdə regionda dənizə çıxışı olmayan ölkələr üçün global bazarlara və əsas nəqliyyat dəhlizlərinə çıxış təmin edən əsas tərəfdaş olduğundan, İran üçün təhlükələrin yaranması bir çox iddialı nəqliyyat layihələrinin həyata keçirilməsini sual altına qoyur.

Bununla bağlı Prezident Mirziyoyev Çin-Qırğızıstan-Özbəkistan dəmir yolu layihəsinin tikintisinə başlanmasının vacibliyini vurğulayaraq qeyd edib ki, "gələcəkdə bu magistral Trans-Əfqan dəhlizi ilə birləşdiriləcək və bu, geniş regionun tranzit şəbəkələrinin səmərəli əlaqəsini təmin edəcək". Şavkat Mirziyoyev Əfqanıstanın baş nazirinin iqtisadi məsələlər üzrə müavini vəzifəsini icra edən Molla Əbdül Qani Baradar ilə Trans-Əfqan layihəsinin həyata keçirilməsinin sürətləndirilməsini müzakirə edib. Prezident Mirziyoyev vurğulayıb ki, Özbəkistan beynəlxalq məkənlərdə, o cümlədən BMT-də

Kabil nəqliyyat layihələrinin benefisiarlarından birinə çevrilə bilər

Əfqanıstandakı vəziyyətlə bağlı obyektiv məlumatı təbliğ edir. O, Əfqanıstan iqtisadiyyatına, xüsusilə də Məzari-Şərif-Herat-Qəndəhar dəmir yolu xəttinə, eləcə də tekstil və sement fabriklərinin yaradılmasına, duz emalına, rəqəmsal idarəetmənin inkişafına sərmayə qoymağa hazır olduğunu təsdiqləyib. Bu barədə Özbəkistan liderinin mətbuat xidməti məlumat yayıb.

Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, Trans-Əfqan Dəhlizi Mərkəzi və Cənubi Asiya ölkələri arasında yüklərin çatdırılma müddətini təxminən 10 dəfə azaldacaq, eyni zamanda daşıma xərclərini azaldacaq. Ona görə də bir çox ölkələr onun inkişafında maraqlıdır. Belə ki, Qazaxıstanın Baş naziri Oljas Bektenov ölkəsinin Trans-Əfqan Dəhlizi dəmir yolunun Turqundi-Herat hissəsinin tikintisinə və Heratda nəqliyyat-logistika mərkəzinin yaradılmasına investisiya qoymaq niyyətini təsdiqləyib. Bu layihə Qazaxıstan üçün strateji əhəmiyyət kəsb edir, regional tranzit infrastrukturunun genişlənməsinə, Mərkəzi və

Cənubi Asiya arasında nəqliyyat və logistika əlaqələrinin gücləndirilməsinə və Hind okeanının limanlarına çıxışın təmin edilməsinə töhfə verir. "Əfqanıstan Mərkəzi və Cənubi Asiya arasındakı körpüdür. Yeni marşrut bütün regionun iqtisadi inkişafı üçün mühüm təkan olacaqdır", - Bektenov vurğulayıb. Qazaxıstanın sərmayəsinin dəqiq məbləği hələ açıqlanmasa da, Əfqanıstan hökuməti daha əvvəl Astananın layihəyə 500 milyon dollar sərmayə qoymağa hazır olduğunu bəyan etmişdi. Dəmir yolunun tikintisi ilə paralel olaraq Qazaxıstan yüksək sürətli internet üçün fiber-optik kabel çəkməyi planlaşdırır. Ekspertlərin fikrincə, layihə ən azı 7 milyard dollar tələb edəcək. Potensial investorlar arasında Əfqanıstan ərazisindən tranzit imkanlarını genişləndirməkdə maraqlı olan Rusiya da var, onun əlverişli coğrafi mövqeyi onu "Şimal-Cənub" Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinin (BTC) potensial benefisiarına çevirir. İƏT sammitində iştirak edən əfqan nümayəndələr iştirakçıları layihəyə sərmayə

qoymağa və Rusiya kimi Taliban hərəkəti (2003-cü ildə terrorçular siyahısına salınıb, 2025-ci ildə isə Rusiya Federasiyasının Ali Məhkəməsi hərəkəti qadağanı dayandıraraq) tərəfindən yaradılmış hazırkı hökumətin legitimliyini rəsmən tanımağa çağırıb. Xatırladaq ki, 2025-ci il iyulun 3-də Rusiya dünyada ilk olaraq Əfqanıstan İslam Əmirliyini rəsmən tanıdı. Müvafiq qərarı prezident Vladimir Putin imzalayıb. Bundan əvvəl Çin, Qazaxıstan və Özbəkistan Əfqanıstan İslam Əmirliyinin səfirliklərini açdı ki, bu da bu dövlətləri islamçı hökumətin diplomatik tanınmasına yaxınlaşdırır. Bu siyahıya Azərbaycan da qoşula bilər. Xüsusilə Baş nazir Əli Əsədov Baradar ilə Türkiyə, Gürcüstan, Azərbaycan, Türkmənistan və Əfqanıstanı birləşdirən digər ticarət və nəqliyyat layihəsinin - Lazurit dəhlizinin inkişafını müzakirə edib.

Türkmənistanın xarici işlər naziri Rəşid Meredov Molla Qani Baradar ilə də danışıqlar aparıb. Görüş zamanı enerji və nəqliyyat-kommunikasiya sahəsində əməkdaşlığa xüsusi diqqət yetirilib. O cümlədən, Türkmənistan-Əfqanıstan-Pakistan-Hindistan (TAP) transmilli qaz kəmərinin, Türkmənistan-Əfqanıstan-Pakistan (TAP) marşrutu üzrə elektrik ötürücü xətlərin və fiber-optik rabitənin tikintisi məsələləri müzakirə edilib.

Beləliklə, İƏT-in Xankəndidə keçirilən sammitində regionun təkcə iqtisadi deyil, həm də siyasi konfigurasiyası müəyyən edilib. Sammitdə imzalanan sənədlərdə və dövlət başçıların çıxışlarında Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya üçün vurğulanıblar: onlar mühüm tranzit marşrutu, enerji resursları mənbəyi və iqtisadi transformasiya platforması kimi çıxış edirlər. Azərbaycan, Türkiyə, İran, Pakistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Türkmənistan, Tacikistan, Özbəkistan və Əfqanıstan liderlərinin iştirakı İƏT-in regionda sabitliyin təminatçısı kimi mövqeyini gücləndirdi.

V.VƏLİYEV

Zirvə görüşünün Xankəndidə təşkil edilməsinin xüsusi mənası var

İyulun 4-də Xankəndi şəhərində İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) 17-ci Zirvə görüşü keçirilib. Əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev sammitdə iştirak edən dövlət və hökumət başçıları, nümayəndə heyətlərinin rəhbərlərini qarşılayıb.

Daha sonra tədbirdə çıxış edən cənab Prezident bildirib ki, Zirvə görüşünün Qarabağda, Xankəndidə təşkil edilməsinin xüsusi mənası var. Ermənistan işğalından azad edilmiş torpaqlarımızda artıq bir neçə mühüm beynəlxalq tədbir keçirildiyini xatırladan dövlət başçısı bildirib: "2023-cü ildə Şuşada ECO-nun Nazirlər Şurasının iclasını, 2024-cü ildə Türk Dövlətləri Təşkilatının ilk qeyri-rəsmi Zirvə görüşünü və bu ilin may ayında Laçında Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan rəhbərlərinin üçtərəfli Zirvə görüşünü qeyd etmək istərdim". "Bugünkü Zirvə görüşünün Qarabağda, Xankəndidə təşkil edilməsinin xüsusi mənası var" bu

sözləri Prezident cənab İlham Əliyev İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) 17-ci Zirvə görüşündə çıxışı zamanı söyləyib.

Xankəndidə keçirilən beynəlxalq zirvə təkcə fiziki məkan seçimi deyildi — bu, postmünaqişə dövründə beynəlxalq hüququn, dövlət suverenliyinin və normativ gücün təcəssümünə çevrildi. Qarabağ münaqişəsinin diplomatik və hərbi mərhələlərini uğurla tamamlamış Azərbaycan indi həmin məkanları regional və global dialoqun platformasına çevirir. 2020-ci il Vətən müharibəsi nəticəsində Azərbaycan təkcə ərazilərini azad etmədi, həm də regional güc mərkəzi statusunu institusionalaşdırmaq üçün imkanlar əldə etdi. Xankəndidəki Konqres Mərkəzində keçirilən ECO Zirvəsi bu statusun ilk bariz nümunələrindən biridir.

Prezident İlham Əliyevin iştirakı diqqət çəkən əsas xətlərdən biri beynəlxalq hüquqa söykənən keçmişin hesabı ilə gələcəyin konturlarının eyni səhnədə təqdim olunması idi. Ermənistanın törətdiyi etnik təmizləmə, dini, mədəni abidələrin dağıdılması və minatəmizləmə problemi yalnız bir dövlətin faciəsi kimi yox, beynəlxalq hüququn selektivliyinə qarşı ünvanlanmış strateji xəbərdarlıq kimi təqdim olunurdu. Həmçinin ölkə başçısı qeyd edib ki, hazırda işğaldan azad edilmiş bütün Qarabağ və Şərqi

Zəngəzurda genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işləri aparılır. Ermənistanın ərazilərimizin təxminən 20 faizini 30 ilə yaxın işğal altında saxladığını, etnik təmizləmə həyata keçirdiyini, bir milyondan artıq soydaşımızı öz dedə-baba torpağından didərgin saldığını xatırladan dövlət başçısı vurğulayıb ki, Azərbaycan xalqı və dövləti işğalla heç vaxt barışmayıb: "Dəfələrlə Ermənistanı və onun arxasında duran dövlətlərə bildirdik ki, əgər Ermənistan işğal edilmiş torpaqlardan öz xoşu ilə çıxmasa, biz öz ərazi bütövlüyümüzü hərbi yolla bərpa edəcəyik. Əfsuslar olsun ki, Ermənistan və onun havadarları bizim bu xəbərdarlığımızı ciddi qəbul etməyiblər. Nəticədə peşman olublar. Biz keçən ay İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının İstanbulda keçirilmiş Nazirlər Şurasının iclasında Ermənistandan zorla didərgin salınmış azərbaycanlıların qayıdış hüququna dəstək ifadə edən qətnamənin bütün 57 üzv ölkənin yekdil qərarı ilə qəbul olunmasını yüksək qiymətləndiririk".

Azərbaycan Prezidenti bir vacib məsələni də iştirakçıların diqqətinə çatdırıb: "Ermənistan torpaqlarımızda bir milyondan çox mina basdırıb. Vətən müharibəsindən bu günə qədər 400-ə yaxın soydaşımız mina partlaması nəticəsində həlak olub və ya ağır yaralanıb. İndi Azərbaycan Ermənistanın

Fuad HÜSEYNZADƏ
Binəqədi rayon İcra Hakimiyyəti
yanında İctimai Şuranın katibi,
Diaspor Fəaliyyətinə
Jurnalistlərin Dəstəyi İctimai
Birliyinin sədri

xarabazara çevirdiyi torpaqlarda yeni şəhərlər və kəndlər inşa edir. "Böyük Qayıdış Proqramı icra edilir. Bu günə qədər 16 şəhər və kənd keçmiş məcburi köçkünlərin qayıdışını təmin etmişdir. Azad edilmiş ərazilərdə hazırda 50 mindən çox insan yaşayır, çalışır və təhsil alır". Ölkəsinin hər zaman ECO-nun işində fəal iştirak etdiyini söyləyən cənab Prezident bildirib ki, quruma üzv ölkələrlə əlaqələrimiz uğurla inkişaf edir.

Haqqında danışacağım şəhər bizə çox yaxındır, yaşadığımız, hər gün sübhü onunla açdığımız, Günəşi qüruba birgə yola saldıığımız, müqəddəs Vətən torpağıımıza təmas edən sinəsindən şırımlanan yollarla, küçələrlə, parklarla addımladığımız şəhərdir. Bizi evdən işə, işdən evə, yeni-yeni sabahlara, gələcəyə aparan, uşaqlığımızın, gəncliyimizin şahidi, yaşlılığımızın həmdəmi, xatirələrimiz, düşüncələrimiz, bir də ki qürurumuzun ünvanıdır, bu şəhər. Sizə haqqında danışacağlarımı özü mənə danışan bu şəhər Bakıdır. Bəs o necə danışır? Bu barədə fikirlərimi sizinlə bölüşüm, siz də dinləyin. Hansı səbəbdəndir, bilmirəm, hər yerində onunla dialoq qura bilir, söhbətini dinləyirəm. O, danışır, mənə özündən danışır...

Bakı bir melodiyadır

Həm də sanki bu söhbətlərdə bir musiqi ritmi var, o, həzin bir melodiyaya çevrilib axır qulaqlarıma. Belə qənaətə gəlirəm ki, bu şəhər bir musiqi əsəridir. Sözləri də, bəstəsi də özünə aid bir musiqi əsəri. Bu əsərin adı isə "Danışan şəhər"dır. Bu melodiyani əslər öncə Bakı dənizi də adlandırılan Xəzər sularında yaradıb, bəzən həzinə, bəzən dəli-cəsinə dalğalanan sularında. Axı Xəzər Bakıya aşıqdır. Bəzən sevgisini həzin-həzin anladır, bəzən dəli-cəsinə-küləklərini bu şəhərin üz-gözüne təmas etdirməklə böyük bir məhəbbətdən bəhs edir. Xəzərin həm də bu şəhərə qısqanclığı var. Onu başqa sevənləri gördüyü an küləkləri ilə sanki qovur şəhərdən onları. "Bakı mənim-Xəzərindir",- deyir. Dinləyin, bu bir məhəbbət simfoniyasıdır. Bu simfoniya gözələrimiz önündə əsrlərdir, bir dənizin bir şəhərə sevdasından danışır. Bu sevginin tarixi 5 min ildən artıq bir zamana bağlıdır.

Qədim Bakı

Bakı özündən danışır, Şərqi qocaman və ən böyük şəhərlərdən biri olduğundan, qədimliyindən... XII əsrdə Şirvanşahlar dövlətinin, XVI əsrdə Səfəvilər dövlətinin, XVII əsrdə Osmanlı imperiyasının, XVIII əsrdə Bakı xanlığının əsas şəhərlərindən biri olduğundan danışır. Onun haqqında ilk dəfə eramızdan 3500 il əvvəl birinci Misir Fironu Menesinin dövrünə aid əlyazmalardan, Abşeronunda və Qobustanda 12 min il tarixi olan daş üzərində yazmalardan, arxeoloji tapıntılardan, eramızdan əvvəl I əsrdə Roma imperatoru Pompeyin və Lukullun Zaqafqaziyanın işğalı məqsədilə ətrafında-40 km cənub istiqamətində saldıqları hərbi düşərgələr barəsində Avqust Qay Oktavi tərəfindən yazılmış daş yazısından bəhs edir. Zığ gölü, Şüvelan, Mərdəkan, Binəqədi, Əmircan yaşayış məntəqələrində III-I minilliklərə aid arxeoloji abidələrindən və bütün bunlara əsasən 5,5 mindən çox yaşı olduğundan danışır.

Bu şəhər köksündə 5-7 əsrlərə aid Sasani dəfinəsinin tapıldığından, bunun isə o dövrdə buranın yaşayış məntəqəsi olduğunu göstərdiyindən söhbət açır. Adının V-VI əsr mənbələrində Bağavan və Atəş-i Baqan, X əsr ərəb mənbələrində Bakuyə, Bakuh, XV əsr rus məxəzlərində Baka, Səfəvilər dövrü farsdilli mənbələrdə Badkubə kimi adlandırıldığını vurğulayır.

Qara qızıl şəhəri hələ erkən orta əsrlərdə iqtisadiyyatının əsasını təşkil edən neftdən, duzdan, Bakı və Abşeron bölgəsində becərilən boyaqotundan və dillər əzbəri zəfəranın söhbət açır. Coğrafiyasından, şimaldan-cənuba, qərbdən-şərqə gedən miqrasiya və ticarət yollarının kəsişməsində "İpək Yolu" üzərində zəngin bir şəhər kimi tarixi mənbələrdə haqqında bəhs olunmasından danışır. İstehsal olunan məhsulların həm quru karvan yolları, həm də dənizlə uzaq Şərqi ölkələrinə ixracının o dövrün feodal şəhərinin inkişafının mühüm amili olduğundan bəhs edir.

Bakı sanki Günəşdən qopan alov dilimlərindən, o alov dilimlərindən danışır ki, uzaq tarixdə bu yerlərə yolu düşən səyyahlar

Bakı özündən danışır...

dönə-dönə Abşeronun "alov dilimləri" haqqında heyretlə yazırdılar. Digər bir alov-şəhər yaxınlığında olan "dəniz daşından çıxan alov" barədə məlumat verirdilər. Dinləsəniz Bakını, o sizə X əsrin axırlarında Şirvanın əsas şəhərlərindən olduğundan, liman şəhəri kimi məşhurlaşdığından, XII əsrin birinci yarısında çökən qala divarlarından, Qız qalasından danışar...

Abidələr şəhəri

Abidələr bu şəhərin hüsnünü bəzəyir, dününəndən xəbər verir, qədim tarixini təsdiqləyir. Bakı köksünə sığınan abidələrindən danışır, YUNESKO-nun Ümumdünya irsi siyahısına salınmış yaşayış məhəlləsi və tarixi-memarlıq qoruğundan- İçərişəhərdən, burada-açıq havada yerləşən müxtəlif dövrləri əhatə edən 50-dən çox tarixi və memarlıq abidələrinin yaratdığı nadir muzeydən, qoruna-qoruna günümüzədək gəlib çatmış Şirvanşahlar sarayından, Qız qalasından, Sınıq Qala minarətindən danışır.

Qız qalasında faciəvi bir rəvayətə şahidliyini ürək ağrısı ilə vurğulayır. Xəzərin bu faciəyə göz yaşlarından yarandığından, o qızın fəthedilməz, sarsılmaz obrazından söhbət açır. Xarici turistlərin Bakıya gələrkən mütləq bu qədim abidənin tarixi ilə maraqlandıqlarını, buradan onun sevimli Xəzərini seyr etdiklərini deyir.

Tikintisi bütün XV əsr ərzində davam etdirilmiş, Azərbaycan memarlığının ən böyük abidəsi, bir çox tikililərdən ibarət bütöv bir memarlıq ansamblı olan, kompozisiya və planlaşdırılmasına görə dünyada analoqsuz Şirvanşahlar Sarayından qürurla danışır bu şəhər... Suraxanı qəsəbəsində yerləşən XVII əsrin atəşpəstlər məbədi – Atəşgahdan, onun qaya üzərində qürurla dayanmasından, burada yerin altından çıxan qaz sayəsində min illərlə od yanmasından, bu odun istisinə yığışanlardan söhbət açır.

Köksünə yaxın bir yerə sığınan, 2007-ci ildə Qobustanın qayaüstü rəsmlərinin mədəni landşaftı YUNESKO-nun Dünya Mədəni irsi abidələri siyahısına salınan, ən qədim tarixi abidədən-özünün qayaüstü təsvirləri ilə dünyada məşhur olan Qobustandan da

qürurla bəhs edir. Dövlət tarixi-etnoqrafik və bədii qoruğu olan Qobustanda Daş dövrünün və Azərbaycan xalqının tarixi keçmişinin şahidi olan Böyükdaş, Kiçikdaş, Cingirdağ, Sonqardağ və Sıxqayada çoxlu miqdarda qayaüstü təsvirlərin, düşərgələrin, insan məskənlərinin, baş daşlarının olduğunu vurğulayır. Böyükdaş ərazisində mezolitdən tutmuş orta əsrlərə kimi bütün dövrlərin abidələrinə rast gəlinəndən danışır. Abşeronun "İçərişəhər"i adlandırılan Qaladan-buradakı qədim məscidlər, yollar, ovdanlardan, XV əsrə aid qədim qəbiristanlıqdan, hamamlar, bürünc dövrünə məxsus məskun yerlərin qorunub saxlanmasıdan bəhs edir. Bu şəhər qədim tarixi ilə qürur duyur, ondan fəxrle söhbət açır...

Qədimliklə müasirliyin harmoniyası

Bakının hər küçəsi, hər dalanı, hər xiyabanı bu şəhərin qədimliyi ilə müasirliyinin harmoniyasını özündə əks etdirir. Bu harmoniya ilə o, hüsnünün ilbəil, günbəgün naxışlanmasından, gözəlliyinə gözəllik qatmasından bəhs edir. Gözəlliklərin füsununun rənglərini zənginləşdirməsini, artıq dünyanın ən gözəl şəhərlərindən birinə çevrilməsini xüsusi bir vurğu ilə danışır Bakı.

Prezident cənab İlham Əliyevin paytaxtın simasının nəinki ildən-ilə, əslində, gündəngünə dəyişməsini, klassikliyini, milli memarlıq üslubunu qoruyub saxlamaqla müasirləşməsinə yüksək dəyərləndirdiyini xatırlayır bu şəhər: "Bakı bu gün dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biridir. Bunu təkcə biz demirik. Bunu, demək olar ki, Bakıya gələn bütün qərəzsiz xarici qonaqlar deyir. Sözün əsl mənasında Bakı parlayan bir ulduzdur. Biz paytaxtımızı parklar, bağlar, ictimai zonalar şəhərinə çevirmişik. İndi yadınıza salın, əvvəlki dövrlərdə qanunsuz tikilmiş, bir-birinin içine girmiş binalar həm orada yaşayanlara, həm də şəhər əhalisinə nə qədər əziyyət verirdi. İndi biz təmizlənmiş və sakinləri köçürülmüş yerlərdə ictimai zonalar yaradıq, orada binalar tikilmir".

Dünəni ilə bu gününün müqayisəsində bəzi nüansları yada salır, sadalayır Bakı. Bir vaxtlar onu zəbt edib özünüküleşdirenləri,

harada nə gəldi tikənləri xatırlayır. Hələ bu tikintiləri aparmaq üçün köksündəki yaşıllıqları məhv edənləri daha yaxşı xatırlayır. Onları xatirə dəftərinə qeyd etdiyi ən pis anlar kimi yada salır. Ötən illərin mənzərəsində onlardan xilas olduğu üçün dualar edir. İndi icazə olmadan onun köksündə nə gəldi tikməkmi olar, hansısa bir ağacı məhv etməkmi olar?... Artıq bunlar bu müasir şəhərin təkrarolunmaz keçmişidir.

Bakı parlayan bir ulduzdur

Gündüzləri bir, gecələri min tamaşa olan bu şəhəri gözin. Qədimliklə müasirliyin çiyin-çiyinə mənzərəsində bu şəhər gecələr ulduztək parlayan bir şəhərdir. 162 metr hündürlükdə üçrəngli bayrağımızı dalğalandıran Dövlət Bayrağı Meydanından-qürur ünvanımızdan gezintisinə çıxacaq bu şəhərin. Dalğası, rəngləri Xəzərin sularına rəng qatan bayrağımızı seyr etdikcə onun kimi Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə dalğalanan, gözəlliyini o torpaqlarda əks etdirən bayrağımızın bizlərə bəxş etdiyi Zəfərlə qürur duyuruq.

Bu şəhərə bələdçi lazım deyil, çıxın qoynuna, o, özündən danışsın, siz qulaq asın. Üzərində bayrağımızı əks olunan Alov Qüllələrinin gözəlliyinə tamaşa edin. Bu gözəlliyi seyr etmək ruhunuzu da gözəlləşdirir, deyir Bakı.

Milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği sahəsində həyata keçirilən layihələr arasında YUNESKO tərəfindən Bəşəriyyətin Şifahi və Qeyri-Maddi İrsinin şah əsərləri Siyahısına daxil edilən Beynəlxalq Muğam Mərkəzinə üz tutarkən buradan həmişəyaşar muğamlarımızın və ölməz sənətkarlarımızın səsləri duyulur, elə bu andaca Bakı muğamlar şəhərinə çevrilir. Qədim musiqini həzin-həzin axıdır ruhlara, o ruhları xalq musiqisi ilə bəzəyir.

Buradan müasir Bakının rəmzlərindən biri hesab olunan, müasirliyi və yeniliyi özündə təəcəssüm etdirən unikal arxitektura quruluşu malik olan Heydər Əliyev Mərkəzinə üz tutaq. Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri, xilaskarının adını daşıyan bu mərkəz azərbaycançılıq məfkurasından, Heydər Əliyev irsindən, bu irsin dəyərlərindən söhbət açır. Şəhər sakinlərinin, gənclərimizin, qonaqlarımızın əvəzolunmaz ünvanı olan mərkəz həm də Bakının müasir görkəminə vurulan naxışdır.

Bakı müasir görkəmində bağrına yeni bir şəhəri- "Ağ şəhəri" alan şəhərdir. Min bir rənginə bəyazı da qatan şəhər içindəki bu şəhər həm də gözəlliyinə gözəllik qatandır. Bu şəhərdə son illərin erməğanı olan Milli Gimnastika Arenası, Milli Olimpiya Stadionu, Su İdman Mərkəzi idmanın ayrı-ayrı sahələrinin inkişafına meydan açmaqla yanaşı, həm də bu şəhərin gözəl memarlıq bəxşisçiləridir.

Bakı muzeylər şəhəridir. Bu şəhərin tariximizin, mədəniyyətimizin, ədəbiyyatımızın saxlanc yerləri olan muzeylərinə, kitabxanalarına üz tutaq, əsrlərin yaddaşı hopmuş tarix, mədəniyyət səhifələri açılacaq önümdə, dəyərli ədəbiyyatçılar və ədəbiyyat nümunələri ruhunuzu oxşayacaqdır.

Bu şəhər köksündəki onlarla məktəblərdə, universitetlərdə, kolleclərdə yetişdirildi sabahın qurucularından, hətta xarici ölkələrdən bu elm ocaqlarında təhsil almağa gələn gənclərdən də hər zaman bəhs edir. Onların asudə vaxtları, istirahətlərini qoynundakı zəngin fondlu kitabxanaları, kinoteatr, kafe, park, xiyabanları, istirahət mərkəzləri ilə təşkil etməklə yenə də özündən söhbət açır.

Bir sözlə, bu şəhər sakinlərinin məftunu olduğu kimi, onu görənlərin, qoynuna sığınanların da xoş təəssüratlarının şəhəridir. İstirahət, gəzmək üçün hər il seçim edilən, mətbəxi zəngin, sevilən şəhərdir. Hər yerdə rast gəlinməyən, min illərlə yaşı olan, keçmişinə sadıq, bugünkü müstəqil, Zəfərli ölkəsində var olan, yaşayan, gündən-günə gözəlləşən, bir də ki bütün bunları özü danışan şəhərdir

Mətanət Məmmədova

Canavar görünüşlü dost: Labubu

Yəqin ki, son zamanlar ən az uşaqlar qədər böyükklər arasında da trend olan "Labubu" adlı oyuncaqdan hər biriniz xəbərdarsınız. Bəs nədir bu qədər geniş yayılıb trendə çevrilən Labubu? SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb. Labubu, Hong Kong–Belçikalı dizayner Kasing Lung tərəfindən 2015-ci ildə uşaq kitabı seriyası olan "The Monsters" üçün yaradılmış bir obrazdır. 2019-cu ildən etibarən bu oyuncaq Çin mərkəzli Pop Mart şirkəti tərəfindən "sürpriz qutu" (blind box) formatında satışa çıxarılıb.

Əsas xüsusiyyətləri

Labubu tüklü materialdan hazırlanmış, eyni zamanda həm sevimli, həm bir az qorxuducu görünən xarakterdir – iri gözləri, sivri dişləri və uzun qulaqları ilə tanınır. Müxtəlif temalarda hazırlanır: məsələn, "Exciting Macaron", "Fall in Wild", "Have a Seat" və s.

Global trend və məşhurluq

- 2024-cü ilin sonlarından etibarən sosial mediada və influencer-lər arasında sürətlə məşhurlaşdı.
- Blackpink-dən Lisa, Rihanna, Dua Lipa

kimi məşhurların Labubu ilə paylaşım etməsi trendi daha da gücləndirdi.

- TikTok-da "unboxing" (qutu açılışı) videoları milyonlarla baxış toplayır. Hətta bəzi kolleksiyaçıları Labubu üçün fərdi palatlar tikdirir.

İqtisadi dəyəri və kolleksiya əhəmiyyəti - 4 fut (təqribən 120 sm) boyunda olan nəhəng Labubu oyuncaqları Çində keçirilən hərərlərdə 170.000 ABŞ - dollarından baha

qiymətə satılıb.

- Əsas satış qiyməti adətən 20–30 dollar arasındadır, lakin nadir seriyalar və böyük ölçülü modellər yüz minlərlə dollar dəyərində ola bilər.

də ola bilər.

- Pop Mart, hətta Luvr Muzeyi (Fransa, Paris) ilə əməkdaşlıq edərək xüsusi seriyalar da istehsal edib.

Labubunun saxta nüsxələri bazarda geniş şəkildə yayılıb. Saxta modellərin materialı keyfiyyətsiz olur, diş sayı səhv göstərilir və barkodsuz satılır. Rəsmi mağazalardan alış-veriş etmək və məhsulun orijinallığını yoxlamaq vacibdir.

Azərbaycana və Türkiyəyə aid vəziyyət

- Türkiyədə Labubu modellərini Trendyol, Hepsiburada kimi onlayn platformalarda tapmaq mümkündür. Qiymətlər 78 TL-dən başlayaraq 699 TL-yə qədər yüksəlir.

- Xüsusilə açarlıq və kiçik tüklü modelləri daha çox satılır.

Azərbaycan bazarında Labubu oyuncağına artan tələbat müşahidə olunur və qiymətlər müxtəlif platformalarda fərqlənir:

Satış platformaları və qiymətlər

- Tap.Az üzərində yenilənmiş elanlara əsasən (iyun–iyul 2025), Labubu oyuncaqları 12 AZN–140 AZN arasında satılır

- Məsələn, sadə versiya 12.50 AZN, digər orijinal modellər isə 120–140 AZN qiymətindədir

- SuperToys.az saytında Pop Mart-ın

Sosial media təsiri, populyar qutular və kolleksiyaçılıq meylləri bazarda davamlı artıma səbəb olur.

Təvsiyələr

1. Orijinal model almaq istəyirsinizsə, 120 AZN və yuxarı qiymətlərə hazır olun.
2. Saxta modelə qarşılaşmamaq üçün barkodu yoxlamaq, məhsul qablaşdırmasına diqqət yetirmək vacibdir.
3. Alış-veriş üçün etibarlı platformaları seçin.

Mənfi təsirləri nələrdir?

Labubu oyuncağı xarici görünüşü, populyarlığı və kolleksiya dəyəri baxımından diqqət çəksə də, bu tip oyuncaqların uşaqlara mənfi təsir edə biləcək bəzi cəhətləri də mövcuddur. Aşağıda bu mənfi təsirlər əsaslandırılmış şəkildə təqdim olunur:

Qorxulu və qəribə vizual təsvir

- Labubu xarakteri adi tüklü oyuncaqlardan fərqli olaraq sivri dişli, qırmızı gözlü, kobud və bir az qəzəbli görünüşlü obrazdır. Bu vizual təsvir kiçik yaşlı uşaqlarda qorxu, narahatlıq və yuxu pozuntularına səbəb ola bilər. Təsəvvür və simvolların mənası tam formalaşmayan uşaqlar üçün pozucu və anlaşılmaz ola bilər.

Real və fantastikanın qarışması

- Labubu "canavar" obrazında olsa da, "şirirləndirilmiş" formada təqdim olunur. Bu isə uşaqların fantastik və real obrazlar arasında ayırdetmə bacarığını zəiflədə bilər. "Qorxulu olan hər şey əyləncəlidir" mesajı verərək uşaqlarda uyğun olmayan qəhrəmanlarla empatiya qurulmasına yol açır.

Materializm və istehlakçılığın təşviqi

- "Blind box" formatı – yəni sürpriz qutular – uşaqlarda məhsul almağa bağlılıq və təkrar-təkrar pul xərcləmə istəyini təşviq edir. Bu isə uşaqlarda gözləmə və qənaət etmə verdişlərini pozur, "Toplamaq üçün almaq" davranışına gətirib çıxarır, uzunmüddətli perspektivdə istehlak mərkəzli düşüncə tərzinin formalaşmasına səbəb ola bilər.

Duyğusal bağ və asılılıq

- Bəzi uşaqlar (xüsusilə azyaşlılar və emosional yöndən həssas olanlar) Labubu ilə güclü duyğusal bağ qura bilər. Bu bağlılıq sosial münasibətlərin zəifləməsinə, tənəhlığa və təcridçi oyuncaqla danışmaq, paylaşmaq ehtiyacı kimi davranışlara yol açır. Əgər oyuncaq itərsə və ya valideyn tərəfindən götürülsə, kəskin emosional reaksiya və narahatlıq yarada bilər.

Sosial media təsiri və təqlidçilik

- Labubu-nun məşhurlaşması TikTok və Instagram kimi platformalarda baş verib.
- Uşaqlar bunu tez-tez influencer təqlidi ilə əlaqələndirir və "hər kəsə var" təzyiqi hiss edir. Bu isə yetərsizlik hissi, mənəvi təzyiq və sosial müqayisə kompleksləri yarada bilər.

Valideynlərə tövsiyə

Oyuncağı yaşa uyğun seçin

7 yaşdan yuxarı uşaqlar üçün daha münasibdir

Vizual obrazı əvvəlcə birlikdə dəyərləndirin

Uşaq qorxursa və ya narahat olursa, almaqdan çəkinin

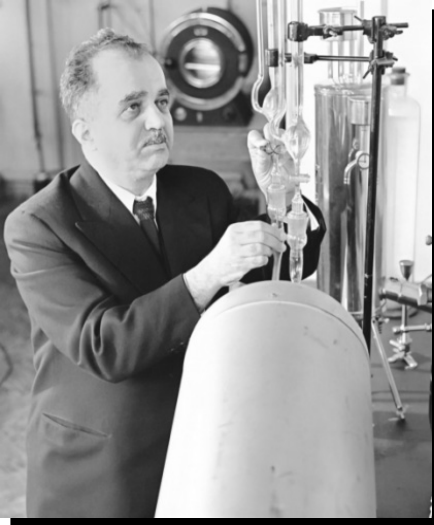
"Blind-box" formatına limit qoyun

Qənaət və istehlak mədəniyyəti aşılmalıdır

Emosional bağlılığı müşahidə edin

Əgər uşaq oyuncaqla həyatını "əvəzləyirsə", psixoloqa müraciət edin.

Ayşən Vəli

Dünya elminə töhfələr verən böyük alim

Dövlət başçısının Sərəncamına əsasən, Yusif Məmmədaliyevin 120 illiyi qeyd ediləcək

ölkənin hüduqlarından çox-çox uzaqlarda tanınmışdır.

Tərcümeyi-halına nəzər salarkən görürük ki, Azərbaycanın böyük kimyaçı alimi, kimya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan SSR EA-nın həqiqi üzvü və prezidenti, SSRİ EA-nın müxbir üzvü, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı, SSRİ Ali Sovetinin (5-ci çağırış, 1958-1961) və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin (4-cü çağırış, 1955-1959) depu-

liyyətlər qazanıb. Bu təbii sərvətlərin yeni neft-kimya və neft emalı prosesləri üçün əvəzsiz təbii mənbə olduğunu elmi cəhətdən əsaslandıraraq sübut edib. Tədqiqatlarında hər zaman bu zəngin mənbədən istifadə etməyə üstünlük verib, bundan əhəmiyyətli məhsulların alınması üçün geniş işlər aparıb. Neft və təbii qazların hidrogenləşməsi, dehidrogenləşməsi, hidratlaşması sahəsində ilk dəfə yüksək nəticələr əldə edərək bir sıra gərəkli maddələrin, o cümlədən etil spirtinin, süni

dərəcəsi verib.

AZƏRBAYCANDA NEFT KİMYASININ ƏSASINI QOYMUS ALİM

Yusif Məmmədaliyev 1945-ci ildə Azərbaycan SSR EA-nı yaranlardan biridir. Respublikada elmin inkişafının bütöv bir dövrü bu dahi insanın adı ilə bağlıdır. 1945-ci ildə o, Azərbaycan EA-nın akademiki, rəyasət heyətinin üzvü və EA Neft İnstitutunun direktoru seçilmişdir. Yusif Məmmədaliyevin əsas elmi işləri neftin və neft qazlarının katalitik emalı sahəsi ilə bağlıdır. Azərbaycanda neft kimyasının əsasını qoymuş, müxtəlif karbohidrogenlərin katalizator iştirakı ilə xlorlaşdırılma və bromlaşdırılması-nın yeni üsullarını təklif etmiş, neft

keyfiyyətli raket yanacaqlarından Yerin ilk süni peykinin buraxılması və insanın kosmosa uçuşunda istifadə edilib. Dahi alim haqlı olaraq Qələbə Paradına və Yuri Qaqarinin kosmosa ilk uçuşu münasibətilə təşkil olunan ali tədbirə dövlət olunub və orada ölkəmizi layiqincə təmsil edib.

200-dən artıq elmi əsərin, o cümlədən 6 monoqrafiyanın müəllifidir. ABŞ, İtaliya, Fransa, İngiltərə, Polşa Xalq Respublikası, Macarıstan Xalq Respublikası və başqa ölkələrdə keçirilən qurultay, konqres və simpoziumlarda Azərbaycan elmini yüksək səviyyədə təmsil etmişdir. Akademik Y.Məmmədaliyev benzolu propilenlə alkillaşdırmaq yolu ilə izopropilbenzolu sintezi üsulunu işləyib hazırlamış, bu da İkinci Dünya müharibəsi illərində aviasiyamızın yüksək oktanlı yanacaqla təmin edilməsinə kömək etmişdir. Azərbaycan Astrofizika Rəsədxanası, Əlyazmaları Fondu, Sumqayıt Kimya Elmi Mərkəzi və digər müəssisələrin təşkilatçısı Y.Məmmədaliyevin adı ilə bağlıdır. Onun yaratdığı Azərbaycan neft-kimya məktəbi respublikadan çox-çox uzaqlarda tanınır.

NOBEL MÜKAFATÇISI

Nobel mükafatına namizədlik məsələsi ortaya çıxanda SSRİ alimlərinin çoxunun Bakıdan olan alimin namizədliyi üzərində dayanması tamamilə qanunauyğun idi. Y.Məmmədaliyevə qırıqçı təyyarələr üçün keyfiyyətli benzinin kəşfinə görə Nobel mükafatı verəcəkdilər. Y.Məmmədaliyevin Nobel mükafatına namizədliyi 1957-ci il dekabrın 29-da Sov.İKP MK-nın Siyasi Bürosunun iclasında müzakirəyə çıxarıldı. Baş katib N.S.Xruşov, büro üzvləri və üzvlüyə namizədlər fikirlərini bildirdikdən sonra sənədlərin Nobel Komitəsinə təqdim olunması haqqında razılığa gəldilər. Bu zaman qəfildən iclasla ünvanlanan bir məktub üzə çıxır. MK katibliyinin təqdim etdiyi məktubda Sovet Ordusu Arxa Təchizat İdarəsinin reisi marşal Baqramyan, Tank Qoşunları komandanı general Babacanyan dövlət sirri və hərbi sirt olduğu üçün bu ixtiraya dair məlumatın Stokholma göndərilməsini məsləhət görmədilər. SSRİ DTK-nın sədri A.Şepilovun məktubunda yazılanlara qəti etirazına baxmayaraq, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini Anastas Mikoyan çıxış edərək məktub müəlliflərinə haqq qazandırdı və onları dəstəklədi. Beləliklə, üç yüksək vəzifəli erməninin fitvası ilə Yusif Məmmədaliyevin Nobel mükafatına namizədliyinin irəli sürülməsi baş tutmadı.

Yusif Məmmədaliyev həm də böyük maarifçi idi. Əmək fəaliyyətinə müəllimliklə başlamışdı. Ordubadda, Gəncədə, Bakıda, İrəvanda və başqa yerlərdə müəllim işləmişdi. Azərbaycan Dövlət Universitetində (indi BDU), Dövlət Neft və Kimya İnstitutunda (indi ADSNU), başqa institutlarda da, Moskvanın ali məktəblərində oxuduğu mühazirələr, tələbələrə verdiyi biliklər, göstərdiyi qayğı haqqında indi də danışılır.

200-dən çox elmi əsərin müəllifi olan, 45-dən çox elmlər doktoru və elmlər namizədi yetişdirmiş Yusif Məmmədaliyev Azərbaycanda kimyaçılar elmi məktəbinin yaradıcısıdır. O, 1961-ci il dekabrın 15-də Bakıda vəfat etmişdir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin "Akademik Yusif Məmmədaliyevin 120 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" Sərəncamı dövlətimizin tarixinə, Azərbaycan elminə hörmətinin daha bir göstəricisidir. Sərəncama əsasən, Azərbaycan elminin inkişafına verdiyi misilsiz töhfələrini nəzərə alaraq, akademik Yusif Məmmədaliyevin anadan olmasının 120 illiyinin keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi ilə birlikdə akademik Yusif Məmmədaliyevin 120 illiyinə həsr olunmuş tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirəcəkdir.

Azərbaycan xalqının zəkası, elmini, mədəniyyətini, daxili məna-viyyatını bütün dünyaya nümayiş etdirən belə simalar əsərləri, ixtiraları ilə Azərbaycan elminin inkişafına, o cümlədən dünya elminə böyük töhfələr veriblər. Onun təkə Azərbaycanın yox, Sovetlər İttifaqı adlanan böyük ölkənin neft kimyası sənayesində misilsiz xidmətləri olmuş və bunlar da neftdən yeni, yüksək keyfiyyətli məhsulların istehsal olunub ölkənin istifadəsinə verilməsinə gətirib çıxarmışdır. Yusif Məmmədaliyev xalqımızın tarixinə böyük alim, maarifçi, təşkilatçı, ictimai-siyasi xadim kimi daxil olmuşdur.

2025-ci ilin dekabr ayında görkəmli alim və ictimai xadim, Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının təşkilatçılarından biri, SSRİ Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı, Əməkdar elm xadimi, kimya elmləri doktoru, akademik Yusif Heydər oğlu Məmmədaliyevin anadan olmasının 120 ili tamam olur. Sərəncamda qeyd olunduğu kimi, Akademik Yusif Məmmədaliyev Azərbaycan elminin yetirdiyi parlaq simalardandır. Azərbaycanda neft kimyasının bünövrəsini yaratmış alimin qiymətli sənaye məhsullarının alınması üçün böyük təbii əhəmiyyətə malik texnologiyaların işlənilib hazırlanmasında müstəsna xidmətləri vardır. Neft-kimya elmində mühüm hadisəyə çevrilən yüksək oktanlı aviasiya yanacaqları istehsalının yeni üsulunu kəşf etməsi Yusif Məmmədaliyevə şöhrət qazandırmışdır. Respublikada bir sıra elmi müəssisə və qurumların təşkilatçısı onun adı ilə bağlıdır. Geniş spektrli fundamental tədqiqat işlərini səmərəli pedaqoji fəaliyyətlə paralel surətdə davam etdirən Yusif Məmmədaliyevin formalaşdırdığı Azərbaycan neft-kimya məktəbi

təti, 1954-1958-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU-nun) rektoru, akademik Yusif Məmmədaliyev 1905-ci ildə Naxçıvan MR-in Ordubad şəhərində anadan olmuşdur. Yusif Məmmədaliyev 1926-cı ildə V.I.Lenin adına Azərbaycan Ali Pedaqoji İnstitutunu bitirdikdən sonra - 1928-1929-cu illərdə İrəvan Azərbaycan Pedaqoji Texnikumunda və fəhlə fakültəsində müəllim işləmişdir. O, İrəvan azərbaycanlılarının ictimai həyatında da fəal iştirak etmişdir. Y.Məmmədaliyev həmin dövrdə Ermənistanda azlıqda qalan millətlərlə iş komissiyasının üzvü olmuş, kütlənin hüquqi vəziyyəti, gənclərin, xüsusən də qızların təhsilə cəlb edilməsi ilə əlaqədar mətbuat səhifələrində çıxış etmişdir.

DÜNYADA İLK DƏFƏ AZƏRBAYCAN NEFTİ VƏ TƏBİİ QAZLARININ TƏDQIQI

1932-ci ildə vətənə qayıdan alim keçmiş Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda Üzvi kimya kafedrasına müdir təyin olunub. Bir tədris ili orada işlədikdən sonra Bakıdakı V.Kuybişev adına Azərbaycan Neft Elmi-Tədqiqat İnstitutunda (indiki AMEA Neft-Kimya Prosesləri İnstitutu) işə başlayıb. Onun əsas elmi fəaliyyəti bu institutla bağlı olub və böyük alim burada gənc tədqiqatçıdan akademiklikə qədər şərəfli yol keçib. Y.Məmmədaliyev bu elm müəssisəsində kimyaya aid intensiv axtarışlar aparmağa və ilk məqalələrini çap etdirməyə başlayıb.

Akademik Y.Məmmədaliyev dünyada ilk dəfə Azərbaycan nefti və təbii qazlarının tədqiqinə başlayıb, onların kimyəvi tərkibinin müəyyənəşdirilməsində uğurlu nai-

kaucukun, süni liflərin və sair yeni alınma üsullarını işləyib hazırlayıb. Bu metod ilə Azərbaycanda ilk dəfə süni kaucukun istehsalına başlanılıb.

Yusif Məmmədaliyev ilk dəfə neft qazlarının müxtəlif üsullarla ayrılması, xlorlaşması, etilen və asetilenə çevrilməsi, doymamış qazların bromlaşması, onların hidratlaşması, hidrogen sulfidə qarşılıqlı təsiri və alınan halogenli birləşmələrin xalq təsərrüfatında və tibbdə istifadə olunmasına dair müvəffəqiyyətli tədqiqat işləri aparıb. Dünya alimlərinin öhdəsindən gələ bilmədiyi, əsrərlərlə müəmmalı qalan problemləri bu böyük alim həll edib - "qaynar lay" katalizator təbəqəsini tətbiq etməklə halogenləşmə proseslərində inqilabi dönüş yarada bilib. Y.Məmmədaliyevin üsulu ilə Azərbaycanda halogenli karbohidrogenlərin istehsalı üçün böyük halogenləşmə sənaye və yarım-sənaye pilot qurğuları və zavodlar tikilib. Bu metod müxtəlif ölkələrdə də tətbiq edilib. Bu üsul ilə sənaye miqyasında müxtəlif sahələrdə strateji əhəmiyyətə malik, həmçinin dərman preparatları, həlledicilər, pestisidlər və digər məhsullar alınıb. Həmin dərman preparatları minlərlə insanı yoluxucu xəstəliklərdən qoruyub. Digər birləşmələr isə xüsusilə aviasiya sənayesində yüksək səmərəliliyə malik həlledicilər, yanğınsöndürmə əleyhinə maddələr kimi geniş istifadəsinə tapıb. 1938-ci ildə Moskva Dövlət Universitetinin elmi şurası azərbaycanlı alimin əsasən neft qazlarının tədqiqi sahəsindəki yüksək əhəmiyyətli işlərini, dərin nəzəri ümumiləşdirmələrini nəzərə alaraq, ona dissertasiya müdafiə etmədən kimya elmləri namizədi alimlik

qazlarını, xüsusilə də metanı əvvəllər stasionar katalizator üzərində, sonralar isə qaynar təbəqədə xlorlaşdırmaqla karbonditetra-xlorid, metilxlorid, metilen-xlorid və s. qiymətli məhsullar alınması yollarını göstərmişdir.

İKİNCİ DÜNYA MÜHARİBƏSİ İLLƏRİNDƏ AVIASİYAMIZIN YÜKSƏK OKTANLI YANACAQLA TƏMİNİ

Onunla bağlı mənbələrdə qeyd olunur ki, Yusif Məmmədaliyevin 1941-1945-ci illər müharibəsi dövründə müstəsna xidmətləri olub. Qələbənin yaxınlaşmasında əvəzsiz xidmətləri olan Y.Məmmədaliyev bu dövrdə neft kimyası və neft emalının vacib proseslərindən olan alkillaşma sahəsində misilsiz nailiyyətlər əldə edib və yeni kəşflərə imza atıb. Nəticədə onun üsulu ilə yüksək çıxımla alınan və strateji əhəmiyyətli məhsullar olan alkilaromatik birləşmələr cəbhənin məqsədləri üçün geniş istifadə olunub, həmçinin "Molotov kokteyli" yeni tərkibdə işlənilib hazırlanıb. Top mərmlərinin və minaların hazırlanmasında ən çox istifadə olunan trinitrotoluol (trotil) partlayıcı maddəsinin əsas komponenti olan toluolun yüksək çıxımla alınması, təyyarələrin yüksək uçuşunu təmin edə bilən yüksək oktanlı və çox aşağı donma temperaturuna malik yanacaqların hazırlanması onun adı ilə birbaşa bağlıdır. Alimin elmi ixtiralarına əsasən 1941-1944-cü illərdə Bakı neftayırannları cəbhəyə milyon tonlarla yüksək keyfiyyətli benzın verilib.

Akademik Y.Məmmədaliyevin bu sahədə kəşfləri nəinki səmaları, hətta kosmosu fəth etməyə imkan verib. Bu metod ilə alınan yüksək

"Bu layihələr ölkəmizdə turizmin inkişafı üçün əsas amillərdən biridir"

"Bu gün Azərbaycanda turizmin inkişafından bəhs edərkən ilk növbədə regionlarda fəaliyyət göstərən turizm komplekslərinin fəaliyyəti və həmin ərazilərdə turizmin inkişaf səviyyəsi nəzərə çarpır. Bununla yanaşı, ölkəyə, xüsusilə də digər şəhərlərə və paytaxta səfər edən turistlərin rahatlığı üçün fəaliyyət göstərən turizm obyektləri və mehmanxanalar da bu sahənin vacib tərkib hissəsini təşkil edir. Lakin bu gün regionlarda fəaliyyət göstərən turizm obyektləri ölkədə turizmin inkişafına real töhfə verməli, bu istiqamətdə xidmət göstərməlidirlər". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında turizm üzrə ekspert Rəhman Quliyev deyib.

Ekspert bildirib ki, eyni zamanda, beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq qeyd etmək olar ki, turizmin inkişafı yeni iş yerlərinin yaradılması və əhəlinin sosial rifah halının yüksəldilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir: "Hazırda ölkə rəhbərliyinin həyata keçirdiyi siyasi kurs və bölgələrin inkişafına yönəlməmiş strategiyalar regionlarda turizmin inkişafına birbaşa təsir göstərməkdədir. Dövlət tərəfindən həyata keçirilən layihələr, xüsusilə yol infrastrukturunun yenidən qurulması və onun beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə modernləşdirilməsi, eləcə də regionlarda beynəlxalq hava limanlarının inşası və istifadəyə verilməsi, Azərbaycanda turizmin inkişafı üçün əsas amillərdən biridir. Son illərdə ölkənin müxtəlif bölgələrində üç böyük beynəlxalq hava limanının istifadəyə verilməsi bu

baxımdan mühüm əhəmiyyət kəsb edir".

Onun sözlərinə görə, bununla yanaşı, xüsusilə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə təşkil edilən beynəlxalq səviyyəli tədbirlər və həmin tədbirlərə dəvət olunan yüksək səviyyəli xarici qonaqlar da Azərbaycanın turizm potensialının tanınması və təşviqi baxımından əhəmiyyətli rol oynayır: "Bu cür tədbirlər, əslində, ölkənin turizm imkanlarının geniş miqyasda təbliğ olunmasına və beynəlxalq arenada müsbət imicinin formalaşmasına xidmət edir. Ümumilikdə, bu proseslər turizmin klassik vasitələrlə reklam olunması, ölkənin turizm reytinginin yüksəldilməsi və potensial turistlərin marağının artırılması baxımından vacib mexanizmlərdən biridir. Xarici qonaqların bu istiqamətdəki səfərləri və onların beynəlxalq mediada əks olunması, həm də həmin turizm oby-

EKSPERT FİKRİ

ektlərinin və infrastrukturalarının tanınmasına zəmin yaradır. Bu da, şübhəsiz, Azərbaycan üçün mühüm bir tanıtım vasitəsidir. Hesab edirəm ki, bu gün turizmin inkişafını hədəfləyirikse, bu sahənin yalnız öz daxilində deyil, onunla vəhdət təşkil edən bütün əlaqəli sektorların fəaliyyətinə kompleks və diqqətli yanaşmaq zəruridir. Yalnız bu halda davamlı və dayanıqlı turizm inkişafı mümkün olar.

Eyni zamanda, ölkəyə səfər edən xarici turistlərlə yanaşı, regionlara üz tutan yerli turistlərə də fərdi yanaşmanın tətbiq olunması vacibdir. Bu, xidmət səviyyəsinin artırılması, turist məmnuniyyətinin təmin olunması və nəticə etibarilə ölkənin turizm müştəri portfelinin möhkəmləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Fərdi yanaşma və xidmət keyfiyyətinə diqqət, Azərbaycanın rəqabətqabiliyyətli və cəlbedici turizm məkanı kimi mövqeyinin daha da gücləndirilməsinə xidmət edəcək"- deyər ekspert əlavə edib.

Həftənin xronikası

FELYETON

1-ci gün: İşə gəlirəm, qarşımda gedən gənc oğlanın çırtmış çalması diqqətimi cəlb edir. Arxadan baxıram ki, bu oğlan elə bil toy ab-havasındadır. Addımlarımı yeyinlədirəm ki, yanından ötəm, bunun üzünə baxam, görəəm ki, bu adam normaldır və ya özündədir, ya yox. Ona çatıram, yanından sürətlə ötəndə üzünə ötəri bir nəzər salıram, görürəm ki, qulağında qulaqcıq, öz kefindədir, yolun ortasında sanki toydadır...

2-ci gün: İşdən evə gedirəm, küçənin o başından bir cavan oğlan gəlir, öz-özünə danışa-danışa, əl-qolunu ölçür-biçir. Deyirəm, bismillahir-rəhmanir-rəhim, bunun başına hava gəlib, görəsən. Bu, kimlə danışır? Yaxınlaşıram. Eşidirəm ki, oğlan kiməsə tapşırıq verir, onu belə et, bunu belə et. Lakin ətrafda heç kim yoxdur. Baxıram ki, qulağında qulaqcıq, məsələ aydın olur...

3-cü gün: Küçədə gedirəm, ucadan bir zümzümə diqqətimi çəkir. Ətrafa baxıram, gənc bir oğlandır, səsinə atıb başına bir oxuyur, gəl, görəsən. Amma onu da deyim ki, səsi də pis deyildi ha...

Metroya enirik. Oğlan oxuya-oxuya metroda-platformada camaatın içində o başa-bu başa gəzir, ətrafdakılara əsla məhəl qoy-

Bəzi rayonlara leysan yağacaq - XƏBƏRDARLIQ

Azərbaycanda iyulun 8-9-da əsasən dağlıq və dağətəyi rayonlarda arabir yağış yağacağı gözlənilir. Bu barədə SİA-ya Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib. Ayrı-ayrı yerlərdə yağışın qısamüddətli leysan xarakterli olacağı, şimşək çaxacağı, dolu düşəcəyi ehtimalı var. Çaylarda sululuğun artacağı, Böyük və Kiçik Qafqazın bəzi dağ çaylarından qısamüddətli sel keçəcəyi ehtimal olunur.

mur. Öz-özümə deyirəm ki, həqiqətən də atalar nə qədər yerində deyiblər: utanmasan, oynamağa nə var ki...

4-cü gün: Metroda qatarda əyləşmişəm, bir gənc adam gəldi, əyləşdi yanımda. Saçını tam yuxarıya yığıb, başının ortasında toppuz edib. Əynində qara şalvar, qara gödəkcə. İndi mən nə qədər edirsə, bunun qız, ya oğlan olduğunu ayırd edə bilmirəm. Marağ məni götürüb: İlahi, bu, qızıdır, ya oğlan?

Gözümün küncü ilə baxıram, anlamıram. Bir az dönüb baxıram, yenə heç nə anlamıram. Altdan-altından baxıram, yenə çıxara bilmirəm. Nə işə, qatar dayandı, enərkən də addımımı yavaşlatdım ki, bəlkə arxadan baxam, görəəm. Baxdım, lakin yenə də anla-

ya bilmədim ki, oğlandır, ya qız...

5-ci gün: İşə gəlirəm yenə. Metroda eskalatorla sıxılıq, aşağıdan gələnələr qabağa keçmək istəyirlər. Lakin sol tərəfdə dayananlar imkan vermir. Onlar da deyir ki, zəhmət olmasa, çəkilin, keçək də. Solda dayananlar da böyük bir minnətlə "keçin" deyirlər. Keçənlərin arxasınca da danışırırlar ki, axı nə olub, bir-iki dəqiqə tez çıxmış guya nə olacaq, bizi bu qədər narahat edirsiniz. Elə bu anda mikrofondan həmişəki qızın səsi gəlir: zəhmət olmasa sağ tərəfdə dayanın, sol tərəfi keçid üçün boş saxlayın. Dinləyirəm və öz-özümə deyirəm ki, ay yazıq, bunu neçə milyonuncu dəfə deyirsən?..

Mətanət Məmmədova

"Görüş bir neçə baxımdan xüsusi önəm daşıyırdı"

MÜNASIBƏT

"Kərkicahanda keçirilən İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (EKO) zirvə toplantısı bir sıra mühüm hadisələrin davam etdiyi və regional baxımdan strateji əhəmiyyət kəsb edən bir mərhələ oldu". Bu

sözləri SİA-ya açıqlamasında deputat Hikmet Babaoğlu deyib. Onun sözlərinə görə, bu görüş bir neçə baxımdan xüsusi önəm daşıyırdı: "Birincisi, görüşün Azərbaycanın milli dövlətçilik prinsipləri kontekstində əhəmiyyəti vurğulanmalıdır. Bu, EKO-ya üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçıların üçüncü dəfə Kərkicahan şəhərində bir araya gəlməsi idi. Keçmişdə terrorçuluq, separatizm və faşizm ideologiyasının yuvası kimi tanınan Kərkicahanın bu gün Türk şəhəri kimliyi ilə təqdim olunması və Azərbaycanın ən abad şəhərlərindən biri kimi beynəlxalq ictimaiyyətə göstərilməsi simvolik və siyasi baxımdan mühüm hadisədir.

İkincisi, zirvə görüşündə müzakirə edilən məsələlər – o cümlədən, regional iqtisadiyyatın bərpası, nəqliyyat və kommunikasiya əlaqələrinin qurulması, eləcə də döv-

lətlərarası inteqrasiyanın gücləndirilməsi – müasir dövrün aktual problemləri sırasında yer alır. Bu məsələlər yalnız iqtisadi deyil, həm də geosiyasi sabitliyin təmin olunması baxımından ciddi əhəmiyyət kəsb edir. Eyni zamanda, görüşdən sonra yayımlanan bəyannamədə Qarabağ və Qərbi Azərbaycanla bağlı fikirlərin yer alması xüsusi diqqətəlayiqdir. Bu, yalnız EKO liderlərinin siyasi mövqeyinin ifadəsi deyil, həm də Azərbaycanın milli maraqlarına regional səviyyədə dəstək anlamına gəlir.

Zirvə görüşü çərçivəsində həmçinin EKO-nun Qadınlar və Gənclər Birliyi tərə-

findən keçirilən tədbirlər də ümumi gündəmə inteqrasiya olunmuş, sosial baxımdan da prosesə əlavə dəyər qatmışdır. Yekun olaraq demək olar ki, bu tədbir Azərbaycanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən və hazırkı mürəkkəb regional münasibətlər sistemində təhlükəsizlik, iqtisadi əməkdaşlıq və kommunikasiya əlaqələrinin bərpasına xidmət edən yeni bir platformanın əsasını qoymuşdur. Müzakirə edilən məsələlər və qəbul edilən qərarlar bu platformanın strateji və funksional dəyərini bir daha təsdiqləmiş oldu".

Ayşən Vəli

"Orta məktəblərdə şagirdlərin il ərzində topladığı qiymətlərlə Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən keçirilən buraxılış və ali məktəblərə qəbul imtahanlarında əldə etdikləri nəticələr arasında müşahidə olunan kəskin fərqlər, təhsil sistemində qiymətləndirmənin real vəziyyətini ciddi şəkildə təhlil etməyi zəruri edir. Ən aktual müşahidələr göstərir ki, məktəbdə bütün fənlərdən "əla" qiymət almış bir şagirdin qəbul imtahanında 100–150 bal toplaməsi və ya məktəbdə "orta" qiymətlərlə oxuyan digər şagirdin 600–650 bal toplaməsi artıq təsadüf yox, sistemli bir uyğunsuzluğun göstəricisidir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında təhsil eksperti Kamran Əsədov deyib.

Kamran Əsədov sözlərinə belə davam edib: "Bu fərqi yaranmasının əsas səbəbi, ilk növbədə, məktəbdaxili qiymətləndirmənin subyektiv və formal olmasıdır. Mövcud təcrübədə müəllimlər şagirdə həm gündəlik, həm də summativ qiymətləri yazarkən əsasən şəxsi yanaşmalarına, valideynlə münasibətlərə və ya məktəbdaxili göstərişlərə əsaslanır. Qiymətləndirmədə əsas hədəf "şagirdi razı salmaq" olduğu üçün real bilik, bacarıq və tefəkkür yox, yalnız formallıq əsas götürülür. Bu zaman şagirdin qiyməti bilik göstəricisi olmaqdan çıxır və sosial

Qiymətləndirmədəki kəskin fərq nə ilə bağlıdır?

Ekspert vacib detalları açıqladı

münasibətlərin nəticəsinə çevrilir. "Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 23-cü maddəsinə əsasən, qiymətləndirmə təhsilin keyfiyyətinə dair informasiyanın əldə olunmasına və şagirdin inkişafının stimullaşdırılmasına xidmət etməlidir. Amma bu prinsip məktəblərin eksəriyyətində kağız üzərində qalır. Qiymətləndirmə obyektiv deyil və DIM imtahanları zamanı bu realıq üzə çıxır. Dövlət İmtahan Mərkəzinin 2024-cü il üzrə statistikasına əsasən, buraxılış imtahanlarında iştirak edən 11-ci sinif şagirdlərinin yalnız 36%-i 200 baldan yuxarı nəticə göstərib. Lakin həmin şagirdlərin 70%-nin attestatında orta qiymətlər "4" və "5" olub. Bu fərq təkcə təhsildə çatışmazlıq deyil, eyni zamanda sistmə olan ictimai etimadın zəifləməsi deməkdir.

Bu fərqi yaranmasına səbəb olan digər ciddi amil məktəblərdə "şirinlik" və ya "xahişlə qiymət düzəltmə" praktikasının hələ də davam etməsidir. Bəzi hallarda şagirdin attestatına "5" yazılması üçün direktor və ya müəllim səviyyəsində valideyndən qeyri-rəsmi ödəniş tələb olunur. Bu isə artıq təkcə etik yox, hüquqi pozuntudur və Cinayət Məcəlləsinin 311-ci maddəsi – rüşvət alma cinayəti ilə əhatə olunur. Təəssüf ki, bu sahədə effektiv nəzarət mexanizmi yoxdur, çünki məktəbdə qiymət yazan müəllimi qiymətləndirən sistemin özü də daxili nəzarətdən azaddır.

Müsbət tərəf isə ondan ibarətdir ki, DIM tərəfindən keçirilən qəbul imtahanları obyektivlik baxımından müəyyən etimad doğurur və real bilik səviyyəsini üzə çıxarmağa imkan verir. İmtahanlar vahid model üzrə aparıldığından ölkə üzrə şagirdlərin bilikləri eyni meyarlarla ölçülür. Lakin bu mexanizm yalnız imtahana hazırlaşanları qiymətləndirir, gündəlik dərstdə öyrənilənləri isə çox

zaman əhatə etmir. Bunun nəticəsində məktəb tədris mərkəzi olmaq əvəzinə sadəcə imtahana hazırlıq mərhələsinə çevrilir.

Dünya təcrübəsində məktəb qiymətləndirməsi ilə qəbul imtahanları arasında bu qədər kəskin fərq müşahidə olunmur. Məsələn, Finlandiyada məktəbdaxili qiymətləndirmə müəllimlərin peşəkar müstəqilliyinə əsaslanarsa da, bu qiymətlər ciddi nəzarət mexanizmi ilə müşayiət olunur və real fəaliyyətə əsaslanır. ABŞ-da isə "GPA" (orta akademik göstərici) ali məktəbə qəbulda əsas amillərdən biridir və bu göstəricinin etibarlılığı məktəb daxilində tətbiq olunan sərt etika və nəzarət qaydaları ilə qorunur. Eyni zamanda, SAT və ACT kimi qəbul testləri də əlavə kriteriya kimi istifadə olunur, lakin onlar məktəbdəki qiymətləri kölgədə qoymur, əksinə tamamlayıcı rol oynayır.

Azərbaycanda bu problemi həll etmək üçün məktəbdə qiymətləndirmə mexanizmi köklü şəkildə dəyişdirilməlidir. Qiymətləndirmə tam elektronlaşdırılmalı, müəllimin verdiyi qiymətlərlə DIM-in verdiyi

nəticələr arasında fərq olduqda sistem avtomatik olaraq xəbərdarlıq signalı verməlidir. Attestat qiymətləri yalnız məktəbdə verilən "5" üzərində yox, həm də buraxılış imtahanının nəticəsi ilə orta statistik əsasda hesablanmalıdır. Bu zaman attestatın etibarlılığı artır, qiymət manipulyasiyası aradan qalxar və məktəb qiymətləndirməsi yenidən nüfuz qazanmış olar.

Əgər bu dəyişikliklər aparılmazsa, təhsildə qiymət anlayışı real biliyin yox, sosial münasibətlərin göstəricisinə çevriləcək və bunun nəticəsində gələcəkdə işəgötürənlər, universitetlər və beynəlxalq qurumlar attestatlara deyil, əlavə sənədlərə, kurslara və şərti göstəricilərə üstünlük verəcək. Bu isə dövlət təhsil sisteminin öz sənədinə öz inamını itirməsi deməkdir. Təhsildə etibar, ədalət və şəffaflıq bərpa olunmadıqca, qiymətləndirmə yox, saxtalaşdırma vasitəsinə çevriləcək. Bu prosesi dayandırmaq üçün təkcə qanun yox, real tətbiq və ictimai nəzarət mexanizmləri işə salınmalıdır".

Ayşən Vəli

“İƏT-in Xankəndi sammiti global iqlim problemlərinin müzakirəsinə həsr olunub və bu, Azərbaycanın bu sahədəki xidmətlərini ortaya qoyur”

Rusiyalı politoloq Sergey Markov: “Rusiya və Azərbaycan arasında mövcud mürəkkəb məsələlər öz həllini tapacaq, nə Moskvaya, nə də Bakıya münasibətlərində gərginlik lazım deyil, bu, yalnız ölkələrimizə qarşılıqlı təsir göstərir”

Siyasi Araşdırmalar İnstitutunun direktoru Sergey Markov “Moskva-Baku” portalına müsahibəsində İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Xankəndi şəhərində keçirilmiş sammiti və Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin gələcək perspektivləri haqqında danışib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Sergey Aleksandroviç, Azərbaycanın Xankəndidə keçirdiyi İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının sammitini necə qiymətləndirirsiniz?

- Sammit çox isti atmosferdə, necə deyirlər, dostlar dairəsində keçdi. Bu, bir daha Azərbaycanın regionda liderliyini, İlham Əliyevin ölkə rəhbərlərini Azərbaycan Respublikasının ətrafına toplamaq bacarığını nümayiş etdirdi.

Qeyd etmək istərdim ki, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlər Rusiyaya dostdur, Moskva üçün strateji əhəmiyyətli ölkələrdir- Türkiyə, İran, MDB ölkələri- o cümlədən Azərbaycan, Qazaxıstan, Tacikistan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Türkmənistan. Bunlar hamısı global Cənub ölkələridir ki, çoxqütblü dünya məntiqinin inkişafı çərçivəsində həm Rusiya, həm də Azərbaycan onlarla əlaqələr qücləndirir.

Bu sammit təkcə İƏT çərçivəsində deyil,

həm də ölkələr, xüsusən də Azərbaycan və İran arasında münasibətlərin möhkəmləndirilməsi, qarşılıqlı faydalı iqtisadi və nəqliyyat əməkdaşlığı məsələsində dövlətlər arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi məsələsində müsbət amilə çevrilib.

Sammitin mövzusu iqlim gündəliyinə həsr olunub. Bildiyimiz kimi, Azərbaycan global iqlim üçün sıçrayışla keçən il BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının COP29 Tərəflərinin Konfransını uğurla keçirmiş və bu gün də iqlim gündəmini həm regional, həm də global səviyyədə, o cümlədən müxtəlif assosiasiyalar, xüsusilə də İƏT çərçivəsində təbliğ edir.

Azərbaycanın Xankəndində, işğaldan azad edilmiş torpaqlarda İƏT-in sammitini keçirməsi, əlbəttə ki, Bakıdan bir növ mesajdır, istərsə də, onun rifahının nümayişidir. Üstəlik, onu da qeyd etmək lazımdır ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərin dirçəldilməsi İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin iştirakı ilə həyata keçirilir. Bu həm də Azərbaycanın regional mövqelərinin güclənməsinin təzahürüdür.

Mən də əminəm ki, İƏT-in Xankəndində keçirilən sammitinin iştirakçıları pərdə arxasında Azərbaycanla Rusiya arasında münasibətlərin bu və ya digər şəkildə normalaşdırılmasının zəruriliyini müzakirə etdilər və bu məsələdə yekdil mövqə bildirdilər.

- Bəli, Türkiyə prezidenti Azərbaycana səfərindən sonra İlham Əliyevlə Azərbaycan-Rusiya münasibətlərindəki gərginlik məsələsini müzakirə etdiyini bildirdi. Türkiyə lideri bununla bağlı müsbət mesajlar verib...

- Deyə bilərəm ki, Türkiyə prezidenti artıq bu və ya digər dərəcədə bu situasiyada müəyyən müsbət rol oynayıb, Azərbaycan liderinin münasibətlərdəki problemi həll etmək əzminə olduğunu və daha da gərginləşməni istəmədiyini açıq şəkildə bəyan edib. Ərdəğan birbaşa olaraq Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin yaxşılaşmasının tərəfdarı olduğunu bildirib, Putin və Əliyevi Türkiyənin dostu adlandırıb və yaranmış problemlərin aradan qaldırılmasında qarşılıqlı anlaşma səviyyəsində olduqlarını bildirib. Bu, əlbəttə ki, çox mühüm mesajdır və vəziyyəti sakitləşdirir. Eyni zamanda, inanıram ki, aparılan dialoq nəticəsində Rusiya və Azərbaycan özləri vəziyyətin öhdəsindən gələcəklər.

Vəziyyəti həll etmək üçün Rusiya nüma-

yəndə heyətinin Bakıya gələcəyi barədə məlumat var. Putinlə Əliyev, belə demək mümkünsə, eyni dildə danışılar, eyni təfəkkürün, eyni dəyərlər sisteminin adamlarıdır. Əminəm ki, böhran aradan qaldırılacaq. Bunun fundamental səbəbləri var. Ölkələrimizi həddən artıq çox şey birləşdirir.

Bunlar, ilk növbədə, insanlar arasında olan əlaqələrdir. Rusiyada nəhəng Azərbaycan diasporu yaşayır. Azərbaycanda rus icması yaxşı yaşayır,

Azərbaycan Respublikasında rusdilliliyin səviyyəsi yüksəkdir. Ölkələrimiz arasında iqtisadi əməkdaşlıq yüksək səviyyədədir, dünya nizamı ilə bağlı ümumi ideyalar mövcuddur. Ona görə də mən əminəm ki, mövcud mürəkkəb məsələlər öz həllini tapacaq, nə Moskvaya, nə də Bakıya münasibətlərində belə gərginlik lazım deyil, bu, yalnız ölkələrimizə qarşılıqlı təsir göstərir və onları çağırışlar qarşısında zəiflədir.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

"Atəşkəs var, amma barıt qoxusu hələ də havadadır"

“İranla İsrail arasında elan olunmuş atəşkəs hər nə qədər müsbət bir addım kimi görünərsə də, bu atəşkəsin uzunmüddətli və dayanıqlı olacağına dair ciddi suallar mövcuddur. Hazırkı vəziyyətdə tərəflər arasında dərin etimadsızlıq və köklü geosiyasi ziddiyyətlər qalmaqdadır. Bu səbəbdən atəşkəsi kövrək hesab etmək tamamilə əsaslıdır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında politoloq Rəşad Bayramov deyib. Onun sözlərinə görə, bu atəşkəs pozularsa və hərbi toqquşmalar yenidən başlayarsa, bunun həm regional, həm də global miqyasda ciddi nəticələri ola bilər: “İlk növbədə, Yaxın Şərqdə yeni münaqişə ocaqları alovlanma bilər. İranın Livan, Suriya, Yəməni və İraqdakı müttəfiqləri vasitəsilə cavab addımları atması ehtimalı yüksəkdir ki, bu da bölgədə daha genişmiqyaslı hərbi əməliyyatlara səbəb ola bilər.

Eyni zamanda, bu cür gərginlik enerji bazarlarına ciddi təsir göstərə bilər. Fars körfəzi regionu dünyada neft və qaz ixracının əsas mərkəzlərindən biridir. Burada baş verəcək hərbi qarşıdurmalar neft qiymətlərinin kəskin artımına, enerji təchizatında fasilələrə və nəticə etibarilə global inflyasiyanın sürətlənməsinə gətirib çıxara bilər.

Bundan əlavə, ABŞ, Rusiya, Çin və Avropa İttifaqı kimi böyük güclərin bu münaqişəyə münasibəti və mümkün müdaxilələri beynəlxalq münasibətlər sisteminə yeni gərginlik xətləri formalaşdırmağa bilər. Belə bir müharibənin yenidən alovlanması beynəlxalq hüququn və BMT-nin vasitəçilik imkanlarının nə dərəcədə effektiv olduğunu da sual altına alar. Ona görə də beynəlxalq ictimaiyyət, xüsusilə də böyük dövlətlər bu atəşkəsin qorunması üçün diplomatik səyləri artırmalı, hər iki tərəfə təzyiq göstərməli və uzunmüddətli sülh mexanizmlərinin yaradılmasına yardım etməlidir”.

Ziya Hikmətoğlu

POLİTOLOQ RƏY BİLDİRDİ

Bugünkü reallıq ondan ibarətdir dünyanın az qala bütün qitələrinə müharibələr və münaqişələr baş verir. Fəlakətli vəziyyətdən insanlar kütləvi şəkildə öldürülür, şəhər və qəsəbələr, kəndlər dağıdır. Sağ qalmaq, yaşamaq ümidi ilə əhali kütləvi formada istı ocaqlarını tərk edib, müxtəlif sakit guşələrə üz tuturlar.

Bezen bu cür bir yerdən başqa yerə köçmək istəyi insanlar üçün ölümlə nəticələnir. Rəsmi məlumatlara görə, müharibə və münaqişə bölgələrindən Avropanın və Asiyanın sakit dövlətlərinə qaçmaq istəyən minlərlə insan dənizlərdə ləpələrin qurbanı olurlar və ya müxtəlif xəstəliklərə düşər olub, həyatlarını itirirlər. Dünyada sülhün və təhlükəsizliyin qarantı olduqlarını iddia edən aparıcı dövlətlər baş verən insan faciələrini laqeyd şəkildə izləyirlər. Bəzi hallarda özləri insanların daha acınacaqlı və fəlakətli vəziyyətlə üzləşmələrinə yardımçı olurlar.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının 5 daimi üzvündən biri olan Rusiyanın azad, müstəqil dövlət olan Ukraynaya hücumları fonunda yüz minlərlə insanın öldürülməsi və milyonlarla insanın doğma yurd-yuvasını tərk etməsini buna misal olaraq göstərmək olar. Eyni zamanda, Qəzzada ABŞ və İsraili intensiv bombardmanları nəticəsində minlərlə insanın öldürülməsi və yaşayış məskənlərinin xarabazarlara çevrilməsini əlavə misal kimi qeyd etmək olar. Avropanın aparıcı dövlətləri Almaniya, Fransa və digər dövlətlər sürətlə silahlanırlar. Sual olunur kimə qarşı silahlanırsınız? Kimdən və nədən özünüzü qorumağa çalışırsınız? Fransa və Almaniya açıq şəkildə dünyanın təhdid edirlər. Fransa Ukraynaya qoşun yeridilməsini təklif etməklə, İsrailə Qəzzada yeni qırğınlar törətmək üçün silah yardımlarını artırması müharibənin qızışdırılmasına xidmət edir. Hansı ki, bu cür müharibələr nəticə etibararı ilə insanlığa və bəşəriyyətə fəlakətlər gətirir. Hətta dünyanın nüvə təhlükəsi ilə üzləşməsi halı yarana bilər. Çünki Rusiya açıq şəkildə bəşəriyyəti kimyəvi silahla hədələyir. Rusiya prezidenti Vladimir Putin quyuğunun qapı arxasında olduğunu anladığından "Rusiya bizim nəyimizə lazımdır", - deyər bəşəriyyəti nüvə bombası ilə hədələyir.

Nüvə silahı tətbiq oluna bilərmi?

Araşdırmalarla sübuta yetirilib ki, ötən əsrin 60-cı illərindən dünya təhdid altında olub. Nüvə silahı əldə edən ABŞ, SSR-i kimi dövlətlər bəşəriyyəti kimyəvi silahla məhv edəcəyi hədəsi ilə çıxış ediblər. O dövr də sovetlər birliyinin hegemonluğu fonunda ABŞ-ın təmsilində yeni güc mərkəzlərinin formalaşması dünyada iki qütbün yaranmasına gətirib çıxardı. ABŞ -ın Sovet İttifaqına qarşı daha tutarlı və dağıdıcı gücə malik silahların yaradılmasına başlaması və sonda nüvə silahına nail olması ABŞ-ın üstünlüklər əldə etməsinə gətirib çıxardı. Hətta hərbi gücünü nümayiş etdirmək üçün ABŞ 1945-ci ilin avqustun 6-da şəhər "Enola Gay" bombardmançısı Yaponiyanın Xirosima şəhərinə "Little Boy" uran atom bombasını atdı.

Partlayışın gücü, müxtəlif hesablamalara görə, TNT ekvivalentində 13 ilə 18 kiloton arasında dəyişirdi. 9 avqust 1945-ci ildə isə "Fat Man" plutonium bombası pilot Çarlz Suini tərəfindən Naqasakiyə atıldı. Bunun gücü daha böyük idi və 15-22 kt təşkil edirdi. Bu onun daha inkişaf etmiş dizaynı ilə əlaqədar idi. Dəhşətli hücum zamanı insan itkilərinin sayı dörd yüz min nəfər olduğu bildirilir. Şüa xəstəliyindən ölənlərin sayı isə bu gün də davam etməkdədir. Atom silahından aldığı zərərən sonra Yaponiya təslim olmağa məcbur oldu. Bu ara da SSRİ-də öz atom bombasını yaratmaq üçün inkişafat fəal şəkildə aparılırdı. ABŞ hesab edirdi ki, 1950-ci ildən tez yarada bilməyəcək. Lakin 29 avqust 1949-cu ildə Sovet nüvə fiziklərinin işi müvəffəqiyyətlə nəticələndi. Həmin gün part-

ladılan RDS-1 bombası, Qərbdə Stalinin şərfinə "Co-1" adlandırıldı. SSRİ-də 29 avqust 1949-cu ildə sınaq atom bombası ilə yanaşı, 1949-cu ilin sonuna qədər daha iki, 1950-ci ildə isə daha 9 bomba istehsal edildi. Lakin bütün bu bombalar eksperimental qurğular idi və o dövrdə SSRİ-də onların çatdırılma vasitələri yox idi. 1951-ci ilin yanvar-fevral aylarında daha dörd atom bombası istehsal edildi. Beləliklə, 1951-ci il martın 1-ə qədər SSRİ-də RDS-1 tipli 15 atom bombası mövcud oldu. 1951-ci ilin sonunda ilk üç seriyalı istehsal atom bombası da daxil olmaqla SSRİ-də ümumilikdə 29 ədəd RDS-1 atom bombası istehsal edildi. 24 sentyabr 1951-ci ildə SSRİ-də "502-M" (RDS-2) atom yükünün uğurlu sınağından sonra, 1951-ci ilin sonunda bu tip RDS-2 tipli atom bombalarının istehsalı tam mənimsəndi. 1 yanvar 1952-ci ildə SSRİ-də 35 atom bombası mövcud idi, bunlardan 29-u RDS-1, 6-sı isə RDS-2 idi. SSRİ bu bombaları ABŞ-a yalnız nəzəri olaraq çatdırı bilərdi. Bütün bunlar nüvə yarışını demək idi. Həm də nüvə arsenalına malik dövlətlər dünyanın təhdid etmək və öz siyasi iddialarını reallaşdırmaq imkanlarını qazandılar. Baxmayaraq ki, nüvə silahının yayılması haqqında 1 iyul 1968-ci ildə Moskva, Vaşinqton və Londonda imzalanmış müqavilə 1968-ci il iyunun 12-də BMT Baş Assambleyası tərəfindən təsdiq edilib. Müqavilə digər ölkələr üçün də açıqdır. Müqavilə ratifikasiya sənədləri təhvil verildikdən sonra 5 mart 1970-ci ildə qüvvəyə minib. 24 noyabr 1969-cu ildə SSRİ tərəfindən ratifikasiya edilib. Hazırda 190 dövlət Müqavilənin iştirakçısıdır. Hindistan, Pakistan və İsrail Müqaviləyə əvvəldən

Fransa dünya xalqlarına təhlükə yaradır

qoşulmayıb, Şimali Koreya isə sonradan Müqavilədən çıxıb. Rusiya prezidenti Vladimir Putinin bu günlər Şimali Koreyaya rəsmi səfər də olması və bir sıra müqavilələr imzalaması hər iki dövlətin nüvə silahından birgə istifadə etmələri ehtimalı yaradır. Yeni nüvə başlıqlarına sahib olan Şimali Koreya rəsmi Moskvanın razılığı və dəstəyi ilə istənilən vaxt qonşularına qarşı nüvə zərbəsi endirə bilər. Fransanın vaxtaşırı Rusiyanı və Şimali Koreyanı vura biləcəklərinə dair bəyannatlarla çıxış etməsi dünya siyasətində onsuz da gərgin olan durumu daha da gərginləşdirir.

Fransa müharibələri qızışdırmaq yolunu tutub

Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, Fransa dövləti dünyada sabitliyin fəlakətli vəziyyət almasından istifadə etməklə müstəmləkə siyasətini genişləndirməyə çalışır. Bu baxımdan Fransa dünyada insanlığa qarşı vəhşiliklər törədən, şəhər və kəndləri dağıdan dövlət kimi tanınır. E.Makron hakimiyyəti durmaq, dayanmaq haqqında düşünmür. Hər sahədə yeni müharibələr, münaqişələr, vətəndaş qarşıdurmaları yaratmağa çalışır. Fransa hakimiyyətinin törətdiyi vəhşiliklər, amansız qətlər dünyanı düşündürməyə, narahat etməyə başlayıb. Hətta öz ölkəsində belə E.Makrona qarşı nifrət və qəzəb hissi geniş xarakter alır. Fransa Patriotlar Partiyasının lideri Florian Filippot "X" sosial şəbəkəsində E.Makronu yeni müharibə ocaqları yaratmaqda və hazırkı münaqişələri qızışdırmaqda günahlandırır: "Fransa prezidenti Emmanuel Makron ölkəsi üçün Rusiyadan daha böyük təhlükə yaradır. Fransada Rusiya təhlükəsi yoxdur. Makronizm və avropaçılıq təhlükəsi var".

Məlum faktdır, uzun illərdi ki, Fransa hökuməti Yeni Kaledoniyanı müstəmləkəsi kimi əsaretində saxlamaq, habelə adanın yerli sakinləri olan Kanakları assimiliyasiya etmək üçün kənardan minlərlə miqrantı

qanunsuz yolla adaya yerləşdirir. Müstəqillik tərəfdarı olan kanakları azlığa çevirmək və miqrantların hesabına Fransa işğalını davam etdirmək üçün Makron hökuməti Yeni Kaledoniya Konqresinin və xalqının iradəsinə zidd olaraq bu ölkənin seçki qanunvericiliyini dəyişmək qərarına gəlib. Fransa hökuməti miqrantlara səs hüququ verməklə ölkənin əsərdə saxlanılmasına dair referendumda üstünlük qazanmağa çalışır. Yeni Kaledoniyanın müstəqillik tərəfdarları uzun müddətdir ki, Fransa Hökumətini seçki kütləsinin sayının qanunsuz genişləndirilməsinə dair qanun layihəsinin dayandırılmasına çağırış edirdi. Bu qanun layihəsinin zorla qəbul olunmasının Yeni Kaledoniya pis nəticələnlə biləcəyinə dair dəfələrlə xəbərdarlıq edirdilər. Onlar Fransa Hökumətini dialoqa çağırırdılar və Yeni Kaledoniya aid qərarların kaledoniyalıların iştirakı olmadan qəbul edilməsini işğalçı zehniyyətin məhsulu adlandırırdılar. Çoxsaylı çağırışlara məhəl qoymayan Fransa Hökuməti layihəni artıq Fransa Parlamentinin hər iki palatasında zorla qəbul etdirib və hazırda Yeni

Kaledoniya xalqının boynundakı ipi tam bağlamaq üçün son addıma hazırlaşır. Hazırda Yeni Kaledoniya baş verən hadisələr Fransa Hökumətinin demokratik yola deyil, zor gücünə üstünlük verməsi və yerli xalqın hüquqlarına hörmət etməməsinin nəticəsidir. Yeni Kaledoniya baş verən iğtişaclara cavab olaraq, Fransa Hökuməti ordu adaya daxil yeridib. Bunun nəticəsində artıq onlarla insan öldürülüb, yüzlərlə insan isə yaralanıb. Vəhşiliklər isə hələ də davam edir. Makron hakimiyyəti Fransa Hökuməti ordunun Yeni Kaledoniya törətdiyi vəhşilikləri dünya ictimaiyyətin gizlətmək üçün TikTok sosial şəbəkəsinə çıxışı blok edib. Yeni Kaledoniya xalqı informasiya blokadası təbii etmək üçün bütün internetin kəsilməsinə, ordunun həmin an adada törədə biləcəyi vəhşiliklərdən narahatdır. Lakin Fransa Hökuməti öz əməllərini gizlədə bilməyib. Belə ki, BMT-nin Dekolonizasiya üzrə Xüsusi Komitəsinin ildə bir dəfə təşkil edilən regional tədbirində hazırda iştirak edən Yeni Kaledoniyanın BMT-dəki nümayəndəsi Fransa Hökuməti tərəfindən ölkəsində törətilən qırğınlar barədə BMT-nin üzv ölkələrini məlumatlandırır. Qətlə yetirilənlər arasında gənclərin olduğunu qeyd edib. Fransa rəsmiləri, xüsusən də Daxili İşlər və Dənizəşırı Ərazilər naziri Jerard Darmanın rəhbərlik etdiyi Fransa jandarmalarının Yeni Kaledoniya törətdiyi vəhşiliklərə haqq qazandıraraq, toqquşmaların səbəbi kimi xarici qüvvələri, o cümlədən Azərbaycanı göstərib.

Adanın əsl sahibi olan kanakların fikirlərini dinləmək, onların istəklərinə hörmət etmək, ən əsası kolonial siyasətdən əl çəkmək əvəzinə başqa dövlətləri ittiham etmək riyakarlıqdır. "Azad fransız mediası" küçədə güllənən kanakları göstərməkdən, yerli əhaliyə qarşı törədilən vəhşilikləri işıqlandırmaqdan imtina edir. Bu isə Fransada azad medianın olmadığını və Makronun sifarişləri əsasında fəaliyyət göstərən KIV-in olduğunu göstərir.

Araşdırmalarla sübuta yetirilib ki, 60 ilə yaxındır ki, Fransa dövləti müstəmləkə altında saxladığı xalqlara, o cümlədən Yeni Kaledoniya yaşayan əhaliyə divan tutur. Onların elementar hüquq və azadlıqları pozulur. Hesablamaya görə, Fransanın kriminal-hərbi birləşmələri ötən əsrin 70-ci illərindən bu günə qədər 48 min 345 nəfər Yeni Kaledoniya əhalisini xüsusi mənşizliklə öldürüb, minlərlə insanı isə azadlıqlarını tələb etdikləri üçün həbs edərək, zindarlarda cürüdü. Uzun illərdir Fransa bu ərazidə demoqrafik vəziyyəti dəyişməyə çalışır, kanakların sayının azalması üçün orada kolonialistlərin sayı artırıb, kanakları kənara sıxışdırmaq siyasəti yürüdüldü və bu gün baş verənlər məhz bu siyasətə qarşı mübarizədir. Sistemik problemlərə cavab vermək əvəzinə Fransa Azərbaycanı ittiham edir. Çox vaxt müstəqil media fəaliyyətindən danışan Fransa KIV-ləri də Makronun müstəmləkə altında saxladığı dövlətlər də törətdiyi cinayətlərə haqq qazandırılır. Bu isə onu bir daha təsdiq edir ki, Fransa hakim zümrə nəinki ölkəsini, ümumilikdə dünyamızı təhlükəyə sürükləyir.

Həbslərə atılışlar da, müxtəlif zorakı vasitələrlə öldürülmələr də, Yeni Kaledoniya əhalisi azadlıq mübarizəsindən geri çəkilməyib. Təbii ki, günün birində bu mübarizə azadlığın, müstəqilliyin əldə edilməsi ilə nəticələncək. Fransa güclü zərbə qarşısında Yeni Kaledoniyanın işğalına son qoyub, kanaklara dövlətçiliklərini bərpa etməyə razı olmağa məcbur olacaq. Həm də ümidlər var ki, Fransanın, Almaniyanın və digər irticaçı dövlətlərin susdurulması ilə dünyada sülhə və əmin-amanlığa nail olmaq mümkün olacaq.

İLHAM ƏLİYEV

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Metan qazı (CH_4) global istiləşməyə səbəb olan istixana qazlarından biridir. Normalda metan qazı qoxusuzdur və təbii qazın tərkib hissəsidir. Təbii metan həm yerin altında, həm də dənizin dibində aşkarlana bilər. Digər kimyəvi maddələrlə qarışdıqda partlayıcı, metan qazının yüksək konsentrasiyası alovlandığında ölümcül ola bilər. Yeraltı təbii metan qazı bu günədək bir çox mədəndə faciəli partlayışlara səbəb olub.

Atmosferə insan “təhfəsi”: metan qazı

Evlərdə və iş yerlərində istifadə edilən təbii qazın təxminən 97%-i metan ehtiva edir və uyğun şərtlərdə istifadə edilmədikdə risk yarada bilər. Xüsusilə, təbii qazın qeyri-adekvat havalandırma ilə yandırılması qoxusuz və aşkarlanması çətin olan dəm qazının əmələ gəlməsinə səbəb ola bilər. Az miqdarda olsa belə, karbonmonoksit başgicəllənmə və ürəkbulanma kimi əlamətlərlə 20 dəqiqə ərzində təsirini göstərə bilər və bir neçə saat ərzində ölümə nəticələnə bilər. Qazın sıxlığı artdıqda ölüm riski cəmi 3 dəqiqə ərzində baş verə bilər.

Ümumiyyətlə, metan qazı atmosfərə ciddi zərər verən istixana qazlarından biridir və iqlim dəyişikliyinə, global istiləşməyə, buzlaqların əriməsinə mühüm rol oynayır. Metan, karbon qazından (CO_2) təxminən 84-86 dəfə daha güclü istixana effekti yaradır. Bunun bariz nümunəsini Yer kürəsinin son 20 illik ekoloji nəticələrini analiz edərkən müşahidə etmək olar. Metan qazı az miqdarda olsa belə, atmosferi qızdırma gücü çox yüksək olan qazdır.

Metan qazı atmosfərə yayıldıqda günəşdən gələn istiliyi özündə saxlayaraq Yer kürəsinin temperaturunu normadan artıq çoxaldır. Bunun nəticəsində də buzlaqlar əriyir, dəniz səviyyəsi qalxır, ekstremal hava şəraiti - quraqlıq, daşqın, tufan kimi fəlakətlər artır. Atmosferin aşağı qatında, yeni troposferdə metan qazı digər kimyəvi reaksiyalara girərək zərərli ozon (O_3) qatı əmələ gətirir. Bu isə insan sağlamlığı üçün zərərlidir. Düşünün, son 20 ildə dünyada

astma, tənəffüs problemləri, ağciyər xəstəlikləri nə qədər artıb?

Metan qazı atmosferdə çox yığılanda təkə iqlimə yox, insanlara və canlılara da ciddi təhlükələr yaradır. Özü qıcıqlandırıcı olmasa da, onun troposferdə səbəb olduğu ozon çirkliliyi astma və bronxit

kimi xəstəliklərin artmasına səbəb olur. Ozonun artması astma tutmalarını artırır, ağciyərlərin funksiyasını zəiflədir, tənəffüs yollarının inkişafı pozulur. Qapalı mühitdə, mədənlərdə, kanalizasiya quyularında və ya zibilxanalarda metan qazı oksigenin yerini alırsa başgi-

təzyiq və infarkt riski yaranır. Xüsusilə də körpələr, hamilə qadınlar və yaşlı insanlar metanın yaratdığı ozon çirkliliyinə daha çox məruz qalır.

Metan, istixana qazları içində ən güclü qaz hesab edilir. O, CO_2 -dən 84 dəfə daha təsirlidir. Metan

qazının yaranmasının səbəblərindən biridir. Metan, təbii yollarla parçalana bilər, lakin bu proses üçün 10-12 il vaxt lazımdır. Bu müddət ərzində ciddi istilik ehtiva edə və dünyanı global istiliyə düşürə bilər.

Lalə Mehralı

Kimlər qan verə bilməz?

“Qan vermək, yəni qan donoru olmaq – yalnız tibbi bir əməliyyat deyil, həm də humanist bir qəhrəmanlıq aktıdır. Bu sadə görünən əməl, bəzən bir neçə insanın həyatını xilas edə biləcək qədər əhəmiyyətli olur. Xüsusilə də cərrahi əməliyyatlardan sonra, qəza və ağır travmalardan əziyyət çəkən xəstələrdə və talassemiya xəstəliyindən əziyyət çəkənlərdə bu cür donor qanlar həyat üçün vazkəçilməz ola bilər”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında həkim terapevt Sübhan Hacıyev deyib.

Həkim mühüm məqamları açıqladı

Sübhan Hacıyev sözlərinə belə davam edib: “Bu səbəbdən qan verən hər bir şəxs, əslində bir neçə insanın həyatına toxunduğu üçün “qəhrəman” adlandırılmalıdır. Lakin hər kəs qan verə bilməz – əsas tibbi məhdudiyyətlər:

Qan donorluğu üçün uyğun fiziki və tibbi vəziyyətin olması şərtidir. Aşağıdakı qruplar qan verə bilməz və ya müəyyən müddət gözləməlidirlər:

- Yaş və çəkiddən asılı məhdudiyyətlər
 - 18 yaşdan aşağı şəxslər (qanuni yetkinlik yaşına çatmamışlar)
 - 65 yaşdan yuxarı şəxslər
 - 50 kiloqramdan az çəkili şəxslər
- Xronik və infeksiyon xəstəlikləri

Aşağıdakı xroniki xəstəlikləri olan şəxslər qan verə bilməz:

 - Ürək-damar sistemi xəstəlikləri

- Ürək çatışmazlığı
 - Qaraciyər çatışmazlığı
 - Virus mənşəli Hepatit B və C,
 - HIV/AIDS (İİV),
 - Sifilis və digər ağır bakterial infeksiyalar
- İnfeksiyon xəstəliklərdən sonra gözləmə müddəti
 - Akut respirator infeksiyalar (soyuq-dəymə, qrip və s.) və digər virus/bakterial infeksiyalar zamanı qan vermək olmaz.
 - Tam sağaldıqdan sonra ən azı 2 həftə gözləmə tövsiyə olunur.
 - Cərrahi əməliyyatlar
 - Son 6 ay ərzində cərrahi əməliyyat keçirmiş şəxslər qan verə bilməz.
 - Hamiləlik və doğuş dövrü
 - Hamilə qadınlar və
 - Yeni doğuş etmiş analar (ilk 6 ayda) qan donoru ola bilməzlər.
 - Narkotik və psixotrop maddə istifadəsi
 - Narkotik vasitələrdən istifadə edən şəxslər (istər qeyri-qanuni, istərsə də müalicə məqsədli istifadə olsun) qan verməməlidirlər.
- Qan donorluğu həm insanlıq borcudur, həm də ciddi tibbi məsuliyyət tələb edən bir prosesdir. Doğru şəxs və doğru zaman seçilsə, bu addım bir neçə həyatı xilas edə bilər. Lakin tibbi məhdudiyyətlərə əməl etmək, həm donorun, həm də qanın verilməsi şəxsin sağlamlığı üçün vacibdir”.

Ayşən Vəli

Sabunçuda soyğunçuluq edənələr yaxalanıb

Sabunçu rayonunda soyğunçuluq hadisəsi baş verib. Daxili İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən SİA-ya verilən məlumata görə, iki naməlum şəxs zərərçəkənin 3000 manat dəyərində mobil telefonunu zor tətbiq edərək ələ keçiriblər. Sabunçu RPI 13-cü Polis Şöbəsi əməkdaşlarının həyata keçirdikləri tədbirlərlə hadisəni törətməkdə şübhəli bilinən 17 və 16 yaşlı Bakı şəhər sakinləri saxlanılıblar. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

- Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
- Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
- Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
- Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
- Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
- Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

İngiltərədə ailələrə dəstək - yarım milyon uşaq üçün 500 milyon funt-sterlinqlik!

500 milyon funt-sterlinqlik layihə ilə yarım milyon uşağa kömək göstərilməsi hədəflənir. Təhsil naziri Bricet Fillipson bildirib ki, bu təşəbbüs ailələr üçün xilasedici bir vasitə olacaq.

Ailə dəstək mərkəzləri valideynlik dəstəyi, doğuş qeydiyyatı, borc məsləhətləri və gənclər üçün klub fəaliyyətlərini əhatə edəcək.

Böyük Britaniya hökuməti İngiltərədəki bütün yerli bələdiyyələrdə ailə dəstək mərkəzlərinin yaradılacağını elan edib. Yeni plan çərçivəsində “Best Start” (Ən Yaxşı Başlanğıc) adlı bu mərkəzlər valideynlərə, gənclərə və aztəminatlı ailələrə dəstək məqsədi daşıyır.

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000